

Главни уредник
Проф. др Рајна Драгићевић

XIX конгрес Савеза славистичких
друштава Србије

САВРЕМЕНО ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ И
ДРУГИХ СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА И
КЊИЖЕВНОСТИ КАО МАТЕРЊИХ,
ИНОСЛОВЕНСКИХ И СТРАНИХ

Приредили
Проф. др Далибор Соколовић
Доц. др Валентина Илић
Доц. др Весна Николић

Београд, 2023

ПРОГРАМСКИ ОДБОР КОНГРЕСА

Проф. др Рајна Драгићевић, председник
Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС
Проф. др Исидора Бјелаковић
Проф. др Вељко Брборић
Проф. др Александар Милановић
Проф. др Славко Петаковић
Проф. др Бошко Сувајцић
Проф. др Весна Ломпар
Проф. др Биљана Марић
Проф. др Далибор Соколовић

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР КОНГРЕСА

Проф. др Вељко Брборић, председник
Проф. др Далибор Соколовић, заменик председника
Проф. др Рајна Драгићевић
Проф. др Весна Ломпар
Проф. др Биљана Марић
Проф. др Мина Ђурић
Доц. др Бранко Вранеш
Доц. др Тања Гаев
Доц. др Валентина Илић
Доц. др Весна Николић
Доц. др Никола Радосављевић
Мср Стефан Милошевић

ОРГАНИЗАТОРИ КОНГРЕСА

Савез славистичких друштава Србије
Филолошки факултет УБ

УВОДНА НАПОМЕНА

Ова књига садржи сажетке реферата са XIX конгреса Савеза славистичких друштава Србије одржаног под називом „Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика и књижевности као матерњих, инословенских и страних” на Филолошком факултету Универзитета у Београду 23–25. августа 2023. године.

Сажеци су поређани по азбучном реду имена аутора, у облику у којем се појављују у Програму XIX конгреса Савеза славистичких друштава Србије.

Сви текстови су наведени у оригиналној верзији – приређивачи су вршили минималне интервенције техничког карактера.

Штампање публикације *Књига резимеа*
финансијски је подржало Министарство просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

Агријана Цветановић
МФШ „Света Петка”, Смедерево

Позиција проскрибованих писаца српске
књижевности између два рата – између
идеологије и књижевности

У оквирима мултидисциплинарног приступа проучавању српске књижевности евидентно је сагледавање значаја појединих аутора освенчено доминантном културолошко-идеолошком парадигмом, пред којом неретко устукну естетско-вредносни судови. Почевши од деведесетих година прошлог века, проучаваоци књижевности настојали су да ревитализацијом појединих аутора, поновним објављивањем њихових дела, што је у појединим случајевима довело и до имплементације дела датих аутора у школске програме наставе књижевности, реуспоставе систем вредновања књижевноуметничког делања аутора који су због својих политичких ставова бивали изопштавани из развојног пута српске међуратне

књижевности. У моментима када српска књижевност успева свој развој да усклади са европским литерарним токовима, Велики рат то прекида. Међутим, аутори попут Станислава Кракова, Милоша Црњанског, Растка Петровића и по окончању рата настављају свој пут модернизације прозног израза наше књижевности. Ипак, турбулентна поратна времена, и посебно она која ће уследити у освит Другог светског рата, донеће нову промену парадигме и књижевног, али и друштвеног наратива. У том контексту треба испитати и дискутовати о околностима јавног и књижевног деловања појединих аутора јер оно своје рефлексе има и на данашњу књижевну јавност.

* * *

Александра Марковић
Институт за српски језик САНУ

О „родно осетљивом језику” у доступним
електронским корпусима српског и других
словенских језика

Конструкт „родно осетљив језик” наметнут је српској јавности кроз идеологију родне равноправности, која се заснива на нејасном појму рода (енгл. *gender*). Године 2021. усвојен је Закон о родној равноправности (в. Службени гласник РС, бр. 52/2021),

чему није претходила јавна дискусија. Како читамо у Закону, једна од мера за остваривање и унапређивање родне равноправности јесте и „употреба родно сензитивног језика како би се утицало на уклањање родних стереотипа при остваривању права и обавеза жена и мушкараца” (чл. 10). Сам родно осетљив језик дефинише се као „језик којим се промовише равноправност жена и мушкараца и средство којим се утиче на свест оних који се тим језиком служе у правцу остваривања равноправности, укључујући промене мишљења, ставова и понашања у оквиру језика којим се служе у личном и професионалном животу” (чл. 6). Циљ нашег реферата биће да у доступним корпусима српског и неких других словенских језика сагледамо контекст у којима се јавља овај појам и други појмови из овог (идеолошког) домена (нпр. појам рода). Занимљиво је то да се у Корпусу SrpKor2013 на упит „родно осетљив језик” (у CQL-у, corpus query language) добија 3 резултата, а на упит „родно сензитиван језик” свега 4. Међутим, у корпусу новијег датума, корпусу Serbian Web Corpus PDRS 1.0, на први упит добијамо чак 622 резултата, а на други 113. То је и разумљиво с обзиром на тип и време настанка овог корпуса; наиме, у питању је корпус јавног дискурса у Републици Србији настао ове године. Многе идеологије се намећу, али је упитно у којој ће се мери интервенције које подразумева усвајање овог закона (увођење тзв. родно осетљивог језика у уџбенике, нпр.) одразити на српски језик у целини и да ли ће за-

живети у њему. Ми се искрено надамо да неће, а неке одговоре покушаћемо да потражимо у корпусима.

* * *

Александра Ракић, Ана Вучићевић
Филолошко-уметнички факултет
Универзитета у Крагујевцу

Адноминални генитив у научним приказима: прошлост, садашњост, будућност

Предмет истраживања јесте адноминални генитив у научним приказима. Корпус за истраживање чини 39 приказа научних дела из *Јужнословенској филологији*, из различитих периода српског (српско-хрватског) језика, и то: из двадесетих, педесетих и осамдесетих година XX века и из прве деценије XXI века. Како се научни функционални стил одликује номинализацијом и кондензацијом, беспредлошки субјекатски и објекатски генитив се у корпусу јављају у великом броју. Резултати истраживања су показали да су у анализираном корпусу чести и различити семантички типови квалификативног генитива, што је и очекивано, будући да су прикази евалуативни жанр. Међутим, може се приметити да су у приказима из двадесетих година XX века најчешће негативно ква-

лификовани аутор или садржај научног дела, у приказима из педесетих година XX века има примера и позитивне и негативне квалификације, да би у приказима из новијег доба квалификација била искључиво позитивна и углавном ограничена на уводни или закључни део приказа. Адноминални генитив са прилошкоодредбеним значењима ретко се јавља у анализираним приказима.

* * *

Ана Јаковљевић Радуновић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Савремена руска документаристичка проза: Павле Басински и Леонид Јузефович

Документарна проза и развој њених жанрова у савременој руској књижевности довео је до формирања посебних типова романа: историјског романа, романа хронике, биографског и аутобиографског романа, романа дневника и романа мемоара. У раду ћемо размотрити однос белетристике и савремене руске документаристичке прозе. Карактеристике савремених документаристичких врста романа показаћемо на примерима дела Павла Басинског и Леонида Јузефовича.

* * *

Ана Маџановић
Институт за српски језик САНУ

Статус социјалних фемининатива у савременом српском језику

Предмет рада чини анализа нормативног статуса социјалних фемининатива, односно изведеница женског рода са значењем професионалног или неког другог друштвеног статуса. У раду се најпре истичу механизми којима српски језик указује на разлике у природном роду, с посебним освртом на генеричку функцију мушког рода и домен референцијалне употребе социјалних фемининатива. Полазећи од предложеног списка звања, занимања, титула и именовања жена из *Приручника за употребу родно осетљивој језика* Х. Кнежевић Цветинчанин и Ј. Лалатовић, који садржи обиље новотворених облика, социјални фемининативи се са нормативног аспекта класификују на: 1) стандарднојезичке облике, и то на оне (а) који су општеприхваћени у референцијалној употреби (нпр. *учиџелџица*, *докџорка*), (б) новосковане форме које нису прихваћене у довољној мери, те се не препоручују (нпр. *куџица*, *џешакиња*) и (в) семантички двосмислене (нпр. *џоворница*, *џренерка*) и 2) супстандардне облике, међу којима се издвајају (а) творбено неприхватљиве форме које се граде од при-

девске/прилошке основе (нпр. *психолошкиња, епидемиолошкиња*) и (б) непотребне форме (нпр. *епископа, патријарха; бекица, центрица*).

* * *

Блаженка Тривунчић
Допунска настава на српском језику
у иностранству Министарства
просвете Републике Србије

Између одржања и замене српског језика
у трећој генерацији Срба
у Париском региону

Непосредни вишедеценијски контакт српског и француског језика у Париском региону довео је до лингвистичких промена у српском језику на свим језичким нивоима. Почев од промена на пољу лексике у првој генерацији српских иселеника, српски као мањински језик доживљава у наредним генерацијама измене у свим језичким структурама, које у трећој генерацији постају системске. Измењена позиција усвајања српског језика у односу на француски у трећој генерацији француско-српских билингвала, поред осталих социолингвистичких утицаја, поставља пред српску заједницу у Париском региону одсудни изазов – одржање или замену српског језика.

У реферату се кроз лингвистичку анализу примера прикупљених методом интервјуа и методом снимљеног разговора у оквиру свакодневног говорног дискурса на једном делу узорка, који чини 10 породица, односно који чине ђаци основношколског узраста допунске наставе на српском језику и њихови родитељи, приказују процеси промена у српском језику под утицајем француског. Рад је део истраживања у оквиру докторске тезе „Језичка интерференција између француског и српског језика на основном лексичком нивоу” на Сорбони.

* * *

Биљана Марић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Конструкције са туђим говором као средство
актуализације синтаксичког плана у
савременој руској књижевности

Полазећи од поделе Нине Арутјунове (Арутјунова 1972; 1999) на традиционални и савремени тип прозе са синтаксичког аспекта, у нашем реферату показаћемо како се средства преношења туђег говора (цитирање, конструкције са директним, индиректним и слободним индиректним говором; глаголи говорења и мишљења у уводним ауторским конструк-

цијама) користе у савременој руској прози као средство актуелизовања синтаксичког плана, чиме се постижу одређени уметнички ефекти и гради одређена слика света.

* * *

Бојана Милосављевић

Учитељски факултет Универзитета у Београду

О комуникацијским вредностима ћутања у савременом српском језику

Предмет истраживања у раду биће ћутање као комуникацијски феномен. Ћутање, зависно од ситуационог контекста, може имати различите комуникацијске вредности. Стога ће се у раду дати преглед комуникацијских вредности ћутања, као и специфичности везаних за испољавање ћутања у говорној интеракцији, с нарочитим аспектом на етичке компоненте ћутања у комуникацији. У теоријско-методолошком смислу, анализа ће се заснивати на семантичко-прагматичком опису говорне интеракције, а корпус за анализу чиниће разговори из свакодневног говора, као и драмски дијалози из књижевности који подражавају говор свакодневне комуникације. Циљ рада је описати ћутање као комуникативну активност.

* * *

Бошко Сувајџић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Међународни комитет слависта –
изазови и задаци

У врло сложеним историјским, друштвеним и политичким околностима у којима се налази славистика у савременом свету, и србистика у оквиру славистике, и међународни славистички покрет нужно доживљава тектонске потресе. Међународни конгрес слависта у Паризу 2023. године одложен је за 2025. годину, а у току је жустра расправа у Међународном комитету слависта о реформама светске организације слависта, о изменама статута, реорганизацијама форме рада и тела предстојећих конгреса, као и о начелним методолошким принципима на којима почива свеукупна организациона структура МКС-а. У расправи о реформисању рада славистичких конгреса, као представници земље-домаћина последњег, 16. међународног конгреса слависта у Београду (2018) са преко 1000 учесника, истакли смо да нико начелно није против модернизације рада МКС-а. Уосталом, неки реформски потези, у духу традиције славистичког покрета, започети су још на славистичком конгресу у Београду. Међутим, јасно смо и недвосмислено изнели став по коме су међународни конгреси

слависта јединствени и неупоредиви са било којом славистичком научном конференцијом у савременом свету. Међународни комитет слависта има дугу и богату традицију превасходно захваљујући улози националних славистичких комитета и комисија МКС-а. Упозорили смо на то да ниједан састав пленума МКС-а нема мандат да ову традицију на било који начин доведе у питање нити да је поништи. Напротив, треба да је чува и поноси се њоме, а реформске процесе ослони на најбоље тековине готово вековног рада МКС-а.

* * *

Бранко Вранеш

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Фигура Дон Кихота у српској модернистичкој поезији

У раду се испитује аутопоетичко значење фигуре Дон Кихота у трима етапама српске модернистичке поезије. Песнички субјект „Опроштајне песме” (1929) Милана Ракића идентификује се са Сервантесовим витезом да би приказао „анахроност” поетике раног модернизма у време између два светска рата. Песма „Молитва” (1919) Милоша Црњанског упућена је Дон Кихоту, који у њој постаје отац раз-

вијеног модернизма и савременог нихилизма. Поистовећење са фигуром Дон Кихота у песми „Раде Драинац” из збирке *Бандит или џесник* (1928) одражава поетику авангардног бунта против стварности. Након Другог светског рата, у песми Десанке Максимовић „За Дон Кихоте” из циклуса „Себарске запевке” (1964) тражи се помиловање за српски народ и његову песникињу, која у духу позног модернизма води истанчан дијалог са традицијом високог и касног средњег века.

* * *

Валенти́на Илић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Речничке дефиниције у настави српског језика

У иностраној литератури о усвајању значења речи у матерњем језику запажено је да су речничке дефиниције због своје језгровитости и апстрактности тешко разумљиве ученицима основношколског узраста. Оне типично имају *аристотеловску форму* (*genus proximum + differentia specifica*), која подразумева категоризовање појма који се дефинише, а већина ученика, поготову млађих разреда, за та-

кву операцију још увек није ни когнитивно ни вербално зрела. Поставља се питање да ли школски једнојезични речник српскога језика треба да буде само скраћена верзија општих стандарднодескриптивних речника (са мањим бројем речи и мањим бројем значења појединачних речи) или се и дефинисање лексичког значења у њему треба прилагодити корисницима. Циљ овог истраживања јесте да испита степен разумевања речничких дефиниција међу данашњом школском популацијом. Истраживање је операцио-нализовано посредством анкетне методе у две београдске основне школе са три узрасне групе ученика. Резултати истраживања (1) доприносе осмишљавању наставних поступака за учење значења речи који би били прилагођени узрасту ученика, (2) омогућавају сврховитије описе значења непознатих речи у уџбеничкој литератури и (3) пружају смернице за развој српске школске лексикографије.

* * *

Валентина Паровић, Милена Оџарница
Гимназија „Урош Предић”, Панчево,
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Увођење у истраживачке радове из области језика

Циљ овог рада је методички осврт на наставу у оквиру Средњошколске групе за граматику и стилистику српског језика Регионалног центра за таленте *Михајло Пуџин* у Панчеву. Група за граматику и стилистику српског језика ради више од двадесет година и конципирана је као стална школа, али и истраживачка станица. Полазници Групе пролазе кроз процесе учења, вежбања и самосталног истраживања. Стална школа подразумева трочасовни рад суботом у просторијама Центра, а истраживачки рад је самосталан уз менторско вођење. Избор теме за истраживачки рад је самосталан, али често произлази из тема које су обрађиване у оквиру сталне школе (нпр. тема сталне школе је Деривација, а самостални истраживачки рад: Деривациони речник школске лексике). Пре почетка истраживања полазници пролазе кроз методологију истраживања, специфичности области и теме којом се баве, па добијени радови имају релевантне резултате истраживања. У оквиру Групе настало је тридесетак истраживачких радова, више од двадесет је на Републичком такмичењу ЦТ награђено, а неки радови су и објављени у „Свету речи”.

* * *

Валентина Пилић

Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици

Ђурђевске песме и обичаји са Косова и
Метохије у записима руског конзула
Ивана Степановича Јастребова

Иван Степанович Јастребов је 1886. године у Петрограду објавио народне умотворине Срба из Старе Србије под називом *Обичаи и пџни турецкиџ Сербовџ*. Књига је значајна јер се први пут европска научна јавност упознала са усменим благом једног малог народа који је под турском влашћу, негујући обредно-обичајну праксу, чувао свој идентитет. Међу богатим записима лирских народних песама значајно место заузимају ђурђевске песме. Јастребов бележи ђурђевске обичаје у Призрену чије је основно својство присуство имитативне магије. Песме су славиле култ природе и плодности. Девојке су се љуљале на љуљашкама и певале песме у којима доминира култ биља. У ђурђевским песмама централно место има девојка, као симбол буђења природе, која довођењем у везу са мушким принципом представља еквивалент плодности. Песме са Косова и Метохије веома су богате мотивима у којима доминирају љубавна осећања. На Ђурђевдан је био обичај да девојке и младићи

играју у колу и певају љубавне песме које су временом добијале елементе сватовских. Значај записа Ивана Степановича Јастребова је у томе што је сачувао од заборава песме Старе Србије које су биле ван домашаја записивачког рада Вука Стефановића Карацића, чиме се стиче јаснији увид у усмено наслеђе Срба на ширем географском простору.

* * *

Вељко Брборић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Вештачка именована женских занимања у спорту – терор над језиком

Рад ће бити посвећен актуелним расправама о моцији, са посебним освртом на именоване занимања, звања, титула и позиција које се односе на особе женског пола у спорту. Наиме, под страним утицајем и политичком вољом у савременом српском језику веома је упадљива тенденција ширења мовираних формација и у спорту, чак и када за то, по нашем мишљењу, нема разлога и оправдања. Убеђени смо да овде није реч о, како се то истиче, друштвеном положају жена, већ да је посредни терор над језиком, односно „измишљање” женских форми, напоре са свим постојећим мушким формама. Нико не

спори постојеће лексеме и постепено увођење нових када је то могуће и оправдано. Овде је реч о насилном „прописивању” женских форми у свим могућим занимањима, тј. позицијама у спорту. Све то је ојачано Законом о родној равноправности и пратећим приручницима.

* * *

Вера Гевриз Нишић
Филозофски факултет
Универзитета у Источном Сарајеву

Експресивност реченичних структура у прози за дјецу Бранка Ђопића

Бранко Ђопић се већ за живота уврстио међу српске књижевне класике двадесетог вијека и већ давно је оцијењена и његова несвакидашња заслуга у изграђивању српског језика. Ђопићев језик, урођен у народну традицију, вјеран је одраз народне фразеологије, лексике и синтаксе. У овом раду бавићемо се анализом доминантних синтаксичко-стилистичких поступака на којима се гради експресија у његовим приповједним и романескним остварењима за дјецу. Фокусираћемо се на тзв. синтаксичке фигуре конструкције, гдје се у први план ставља устројство синтагме или реченице.

* * *

Весна Ломџар

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Непреводиве речи из различитих језика у настави творбе речи српског језика

У многим језицима постоје речи које се на српски не могу превести једном речју, већ описно. Овакве речи могу послужити као предложак за увежбавање основних творбених модела у српском језику, и на школском, и на универзитетском нивоу. Предста- вићемо неколико начина на основу којих се могу у- тврђивати различити творбени модели и навешћемо резултате анкета (спроведених међу студентима различитих генерација) у којима се наводе конструисане речи према задатом моделу и значењу.

* * *

Весна Николић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Типови задатака из области
паронимије у настави српског језика
(с освртом на руски језик)

Будући да је од 2021. године паронимија званично ушла у програм за трећу годину гимназија друштвено-језичког и општег смера када је предмет Српски језик и књижевност посредни, веома је важно ученицима на адекватан начин објаснити овај парадигматски лексички однос и на добро осмишљеним и припремљеним задацима са њима провежбати прототипичне и фреквентне примере паронима. У раду се, при представљању различитих типова задатака, ослањамо, пре свега, на руску лингвисткињу Н. В. Кашину (2011), која говори о задацима са основног, средњег и вишег нивоа и дели их у четири групе: 1) задаци репродукције, 2) задаци трансформације већ познатог материјала о паронимима, 3) активно-спознајни задаци и 4) проблемски задаци. Сви издвојени типови задатака биће илустровани на материјалу савременог српског језика, али ће пажња бити скренута и на неке типичне примере из руског, због чега рад може бити користан наставницима обају језика.

Владан Јовановић
Институт за српски језик САНУ

О изворима језичке грађе из удаљенијих
(периферних) области српског
језичког простора у великом
Академијином речнику

У раду ће бити анализиран удео и значај извора и употребљене језичке грађе из удаљенијих (периферних) области Српства, који представљају део српског језичког корпуса за израду Речника САНУ. У првом делу рада расправљаће се о термину *периферна језичка област* и њему сродним појмовима из угла актуелних погледа на проблем одређења граница савременог српског језика. У другом делу рада биће представљене збирке речи и извори са периферије српског језичког подручја, при чему ће се посебна пажња посветити и онима који су у Речнику САНУ преузети из других речника (нпр. принос грађе из Барање са простора данашње Мађарске Адама Драгосављевића забележене у Вуковом *Српском рјечнику*). Циљ рада је да се на основу анализе постављеног проблема изведе закључак о вредности не само извора већ и саме грађе употребљене у Речнику како би се добијени резултати могли сагледати у светлу актуелних погледа на питање одређења граница српског језичког простора. Међу циљеве рада спада и прона-

лажење једног од могућих концепцијских образаца на пољу одабира извора са периферије српског језичког простора при изради других описних речника српскога језика.

* * *

Владимир Милојевић
XIV београдска гимназија

Ко је наставник, а ко професор?

Рад се бави неуједначеним ословљавањем просветних радника у актуелном систему образовања од петог разреда основне школе до краја средње школе. Да ли се лексеме *наставник* и *професор* данас могу посматрати као синоними или међу њима, ипак, постоји разлика у значењу, настојали смо да утврдимо анкетирањем ученика првог и трећег разреда XIV београдске гимназије. Резултати анкете потврдили су нашу тезу да не постоје сасвим јасни критеријуми по којима ученици гимназије данас ословљавају своје предаваче.

* * *

Владимир Поломац
Филолошко-уметнички факултет
Универзитета у Крагујевцу

Старо српско писано и штампано наслеђе:
нове перспективе истраживања уз помоћ
вештачке интелигенције

У раду се представљају компјутерски алати засновани на принципима вештачке интелигенције и машинског учења помоћу којих се значајно може убрзати филолошка и лингвистичка анализа српског писаног и штампаног наслеђа из средњег и раног новог века. Представљени су тренутно доступни модели за аутоматско рашчитавање старе српске писане и штампане ћирилице помоћу софтверске платформе *Transkribus*, као и могућности аутоматске лематизације и морфосинтаксичке анотације средњовековних споменика помоћу платформе *UDPipe* и тагера *Stanza*.

* * *

Вук Жикић
Основна школа „Др Драган Херцог”, Београд

Толкинов *Хобит* у савременој
методичкој пракси

Фокус предстојећег рада биће посвећен образложењу уметничких поступака којима се имагинативност ученика дечијег и адолесцентског узраста подстиче у сусрету са авантуристичко-пустоловним и бајковитим сижеом романа *Хобит* Џ. Р. Р. Толкина. Циљ је указати на које начине се сиже путовања кроз фантастичне димензије транспонује у форму образовно-васпитне прозе која подучава оплемењивању и трансформацији личности путем психолошко-хедонистичке рецепције Толкиновог романа у адекватном узрасту. Аналитички приступ роману укључиваће: а) тематско-мотивску структуру, која обухвата архетипске теме о добру, оптимизму, другарству, љубави и жртви; б) морфологију књижевних јунака – носилаца хуманистичке идеје; в) функцију фантастике и хумора у педагошке сврхе; г) место филмске адаптације у рецепцији текста; д) жанровске имплементације које прилагођавају естетику романа различитим узрастним категоријама.

Горан Максимовић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Покретање и концепција студија српског
језика и књижевности, као и других
словенских језика на Универзитету
у Нишу

У реферату ће бити приказано покретање студијског програма Српског језика и књижевности на Филозофском факултету Универзитета у Нишу (1987). При томе ће бити предочена концепција студијског програма: од почетног студија Српскохрватског језика и југословенске књижевности (1987–1992), до студија Србистике од 2008. године до данас. Посебно ће бити указано на предисторију овога студијског програма под називом Српскохрватски језик и југословенска књижевност на Вишој педагошкој школи у Нишу (1948–1974). У реферату ће бити представљено и покретање студија Руског језика и књижевности на Филозофском факултету у Нишу (1999). Такође ће бити направљен осврт и на предисторију изучавања Руског језика и књижевности на Вишој педагошкој школи у Нишу (1948–1974), као и студијског програма Бугарског језика и књижевности у истој школи (1962–1969). Посебна пажња ће бити посвећена представљању утемељивача, као и најзначајнијих професора на наведеним студијским програмима.

* * *

Далибор Соколовић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

О типологији словенских стандардних језика

У реферату се разматрају могућности типолошке класификације словенских стандардних језика. Неки од њих формиран су у средњем веку, као што су чешки или пољски, други су установљени много касније (нпр. македонски), а трећи пун процес језичке стандардизације тек отпочињу (кашупски). У развојним фазама словенских стандардних језика присутне су одређене заједничке правилности, као и различитости, што отвара питање сродности у комплексима карактеристика, тј. типова стандардних језика. У раду се дискутује о примени критеријума либералног–директивног планирања стандарда, присуства језичког пуризма, природе нормативних факата и др.

* * *

Данијела Јанковић
АВО социјална, васпитно-образовна
установа, Диселдорф, Немачка

Троугао држава – њојединац –
академска заједница као темељ очувања
јужнословенских језика у дијаспори
(ситуација у Немачкој)

У овом раду разматраћемо улогу и међусобну повезаност свих друштвених чинилаца у процесу очувања матерњег језика у имиграционој средини (Немачка, Северна Рајна – Вестфалија), али и потенцијалне начине за оснаживање веза међу њима. Основу опстанка језика и културе мањинског народа који гради заједницу у другој држави, представља троугао држава (матична и имиграциона) – њојединац – академска заједница, а од јачине повезаности наведених чинилаца зависи може ли се за један језик рећи да „живи” у страниој земљи. Управо тај „живот” матерњег језика последица је стабилности свих чинилаца појединачно, као и веза које на организационом нивоу они граде, препознајући задатак очувања језика као суштину и смисао сваке планиране и предузете језичко-културолошке активности. Разматрајући тренутну ситуацију јужнословенских језика као матерњих у Немачкој, може се уочити да државе и академска заједница (поред још увек при-

сутних неусклађености у вези са називима и семантичким међусобним (не)одвајањем језика) одржавају формални оквир учења и очувања језика кроз планирање и спровођење разноврсних програма. Међутим, слабу карику у овим односима представља појединац (носилац језика у микросредини) од кога заправо директно и дугорочно зависи опстанак матерњег језика; појединац који је недовољно мотивисан, а често и неблаговремено информисан о реализацији програма за очување језика и ретко укључен у њихову реализацију; појединац – такође и недовољно свестан разлога, осим сентименталних, за лични активизам у циљу одржања матерњег језика.

* * *

Данило Алексић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Визуелизација морфолошких структура у настави српског језика

У српским твореницама могу се препознати морфолошке (морфско-творбено-флективне) структуре различитих типова. На пример, морфолошку структуру облика *свежина* чине дихотомије (прво на елемент *свеж-* иде елемент *-ин-*, а онда на елемент *свежин-* иде елемент *а*), док морфолошка структура

облика *освежим* на једном свом нивоу има трихотомију (према Клајновој *Творби речи у савременом српском језику* и Бабићевој *Творби riječi и hrvatskome književnome језику*, елементи *о-*, *-свеж-* и *-и-* из *освежим* били би спојени у истом творбеном процесу). Визуелизација ових и оваквих структура, која је тема реферата, у настави српског језика може помоћи да се објасни разлика између извођења, слагања и комбиноване творбе.

* * *

Драјана Велковић Штанковић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Ка педагошкој метафорологији у настави српског језика

Експанзија когнитивне научне парадигме допринела је развоју и порасту интересовања за функционалну примену релационог мишљења у процесу учења, а тиме и у области педагогије, дидактике и бројних методичких истраживања. Педагошка метафорологија, као млада научна дисциплина, израсла на концепту којим се обједињују тековине когнитивне лингвистике, прагматике, психологије и педагогије (Будаев и др. 2015; Будаев и Чудинов 2018), отвара перспективу према проучавању и коришћењу

појмовне метафоре у наставној пракси и у уџбеницима српског језика (као матерњег). Имајући у виду савремена изучавања човеку природених аналошких механизма, која су последњих деценија утемељена на постигнућима психологије и неуронауке, у раду ћемо, на примерима из праксе и уџбеника српског језика, разматрати епистемолошки потенцијал концептуалне метафоре као једног од важних експланаторних средстава, чијом се пажљивом применом може оптимизовати наставни дијалог, побољшати интеракција у наставном процесу, унапредити учење, а такође обогатити методолошки ресурси методике наставе српског језика.

* * *

Драјана Вукићевић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Књижевна костимографија

Две групе истраживача, студената Српске књижевности са Филолошког факултета у Београду и студената Сценског костима са Факултета примењених уметности, ујединио је јединствен пројекат *Књижевна костимографија*. Фокус рада је на специфичностима интердисциплинарног приступа и њиховом, с једне стране, читању књижевног текста (дескрип-

ције одеће) а, с друге, изради скица и њеној ликовној визуелизацији. У раду се преиспитује почетна хипотеза „одело чини човека” у књижевности и посебно издваја: социјална улога одеће, њена географска одређеност, еротска функција, обичајна и сл. Издвојени су текстови Јакова Игњатовића због велике заступљености галантома, помодарки, машамода и сл.

* * *

Драгана Керкез

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Чији је Марко што на Косово касно
стиже? (о питању културно-националне
специфичности фразеологизама из
лингводидактичке и лингвокултуролошке
перспективе)

Овај рад је, с једне стране, посвећен питању лингводидактичке вредности фразеологизама у контексту наставе страног језика, а са друге стране – питању културно-националне маркираности фразеолошких јединица. Када је реч о лингводидактичкој вредности, аутор полази од становишта да је лингводидактичка вредност фразеологизама несумњива, будући да фразеолошка компетенција, према ис-

правном запажању К. Ерхарда, представља саставни део комуникативне компетенције и засигурно благотворно утиче на развој интеркултуралне компетенције. И питање културно-националне маркираности фразеологизама особито добија на својој актуелности управо у контексту страног језика. Ослањајући се на већ постојеће класификације, аутор издваја две групе национално обојених фразеологизама: 1. концептуално маркиране и 2. културно-историјски маркиране фразеолошке јединице. Детаљније се у раду анализирају фразеологизми који чине другу групу.

* * *

Драјана Новаков

Државни универзитет у Новом Пазару

Српски језик којем прети нестанак

У раду аутор жели да укаже на све опасности које постоје, а усмерене су на српски језик и ћирилично писмо, почевши од распада српскога језика на његове политичке варијанте, до фаворизовања латиничког писма, а од недавно и родно осетљивог језика. У последње време сведоци смо потискивања ћирилице као саставног дела српске културе која нестаје. Аутор претпоставља да ће и српски језик променити идентитет када му се укину његове битне идентитетске

одлике. Сагледаваћемо проблеме српскога језика у Србији, у региону и у свету и указати на његов нестанак прогоном или асимилацијом нашега народа. Пuteви нестанака српскога језика од средишње области српске средњовековне државе до Шумадије, чини се, јасно су уређени пред налетима разних струја, те је реалних разлога за забринутост много, што аутор настоји у овом раду да истакне.

* * *

Драјана Бећез-Иљковић
Филолошка гимназија, Београд

Употреба дигиталних алата у подизању квалитета наставе и потрага за знањем

Динамичан улазак ИКТ у образовање утицао је на промене у приступу настави, начину подучавања и усвајања знања, као и на техничке аспекте одржавања наставе. До корених промена у образовању дошло је у време присуства вируса Ковида-19. Истраживањем указујемо на чињеницу да се употребом дигиталних алата у настави може подићи ниво учења и менторства, али да нове технологије не могу да замене наставника, јер он подржава и инспирише ученике, указује им на могућности интегрисања

знања. Нове технологије процес учења могу учинити занимљивијим и релевантнијим за стварност која се брзо мења, али је потребно кроз знања изградити вештине које ће ученицима бити не само корисне већ и неопходне у будућности. Кроз примере школског пројекта „Изокренута учионица” приказаћемо истраживања феномена, потрагу за знањем и могућности наставе у дигиталном окружењу.

* * *

Драгана Цвијовић
Институт за српски језик САНУ

О „родно осетљивом језику” у школским уџбеницима

У раду ће се анализирати примери употребе „родно осетљивог језика” у уџбеницима за основну и средњу школу. Уочава се да се усвајањем Закона о родној равноправности у мају 2021. године почео доследно примењивати „родно осетљив језик”, најпре у свим видовима медијског оглашавања, а потом и у школским уџбеницима. Са становишта граматике и науке о српском језику, употреба „родно осетљивог језика” представља насиље над српским језиком и његовом појмовном структуром. Поштујући научни став лингвистичке (србистичке) струке, Нацио-

нални просветни савет дао је препоруку Заводу за унапређивање образовања и васпитања да надале обустави примену „родно осетљивог језика” у школским уџбеницима, што подразумева и одустајање од одговарајућег стандарда који се односио на његову доследну употребу (Стандард 4, показатељ 6: Језик којим је уџбеник написан је родно осетљив). Стога, циљ рада је да се на ексцерпираним примерима из неколико уџбеника покаже неоправданост његове примене, позивајући се на постојећа граматичка и нормативна правила српског језика и добру језичку праксу. Применом родно осетљивог језика дошло би не само до промене лексичке структуре оних речи које нису ни забележене у дескриптивним речницима српског језика, а речник је одраз једног језика и народа који њиме говори, већ би се променила и природа именичког граматичког рода и дошло би до значајних измена у конгруенцији. У уџбенику за основну школу, на пример, стоји следећа конструкција: *Твој вршњак/вршњакиња треба да прочита лектуру*. Дакле, из приложеног примера се увиђа да не треба правити дистинкцију у граматичком роду већ је препорука да се употреби именица у множини: *Твоји вршњаци треба да прочитају лектуру*, јер су именицом *вршњаци* обухваћени и дечаци и девојчице, односно оба пола. Потом, у интерактивном задатку у једном дигиталном уџбенику стоји именица *архитекткиња* да означи особу женског пола која се бави наведеним занимањем. Не постоји ниједан ваљани разлог да се ремети досадашња нормативна пракса која се тиче

употребе назива за занимања, титуле и звања и да се уместо именице *архишекиша*, која се односи како на особу мушког тако и на особу женског пола, користи именица *архишекишкиња* (која је узгред тешка за изговор јер је састављена од нагомиланих сугласника).

* * *

Душанка Звеквић-Душановић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Књижевни текст у настави Српског као нематерњег језика

Значај изучавања књижевности у настави матерњег језика по правилу се не доводи у питање. Насупрот томе, постоје различити ставови о улози књижевног текста у настави страних језика. Предмет Српски као нематерњи језик, као обавезан предмет у Републици Србији за све ученике који наставу похађају на неком од језика националних мањина, специфичан је утолико што се у неким околностима приближава настави матерњег језика, а у другим настави страног језика. Приступ највише зависи од нивоа овладаности српским језиком, што је првенствено условљено матерњим језиком ученика и непосредним језичким окружењем. Основни циљ наставе

и учења овог предмета јесте функционално овладавање српским језиком ради успешног укључивања у живот заједнице. Значајан сегмент за остваривање овог циља представља и упознавање српске културне баштине, што се, поред осталог, постиже и укључивањем одабраних дела српске књижевности. У раду се даје осврт на одабир књижевних дела у програму за Српски као нематерњи језик, разматра се њихова улога у развијању језичке и комуникативне компетенције и истиче значај диференцираног приступа приликом њихове обраде.

* * *

Душица Добродолац
Гимназија Крушевац

Универзалне етичке норме у фразеологији српског језика

Фразеологија српског језика представља праву лексичку ризницу која потиче из прасловенских и словенских извора. Кроз дијахронијско проучавање развоја српског језика уочавамо богату фразеолошку грађу која је и дан-данас присутна у свим језичким слојевима. Проучавањем фразеолошке грађе срећемо се са митолошким бићима, светом добра и зла, али и са етичким вредностима. Питања човечно-

сти, племенитости, хуманости, као и чување националних симбола (језика, вере, слободе) била су саставни део живота и колективног памћења. Фразеолошки корпус нашег језика садржи све етичке нијансе и даје одговоре на вечите дилеме и запитаност човека у вечитој борби добра и зла, слободе и ропства, истине и лажи, вечности и пролазности.

* * *

Зона Мркаљ

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Изазови савремене наставе књижевности

У оквиру теме *Изазови савремене наставе књижевности* разматрају се следећа питања: да ли појам традиционалности искључује савременост; на који начин информационе технологије доприносе или одмажу развоју наставних интерпретација литерарних текстова; који се савремени методички приступи тумачењу књижевности у данашњој школи могу реализовати (истраживачки, проблемски, аналитичко-синтетички, корелативни, компаративни, наратолошки); како развијати индивидуализацију и диференцијацију наставе са целим одељењем; како остварити исходе учења програмских садржаја на различитим

нивоима ученичких постигнућа; у којој мери игре у настави доприносе развоју техника учења и успешном савладавању вештине разумевања прочитаног. Разматрањем наведених изазова, повезаних са наставом књижевности у старијим разредима основне школе и у средњој школи, закључује се да је неопходно успоставити равнотежу између традиционалних образовних вредности и савремених технологија и радити на свестраном мотивисању ученика за читање, доживљавање и тумачење књижевноуметничког текста.

* * *

Зорица Сорак

Основна школа „Станислав Сремчевић”,
Крагујевац

Планирање пројектне наставе српског језика и књижевности

Пројектна настава/пројектно учење су препознати као наставна техника која развија критичко, аналитично и дивергентно мишљење код ученика. Пројектном наставом се развијају компетенције за сарадњу и тимски рад, као и функционална знања ученика радом на конкретним пројектима и активностима (ученици истражују, селекују податке, зау-

зимају критички став, јавно наступају, приказују податке, користе ИКТ, решавају проблемске ситуације, илуструју, координирају). Нови програми наставе и учења обавезују наставнике да део наставних јединица реализују путем пројектног учења. За пројектно учење су карактеристичне следеће компоненте: сидро (уводни филм, текст, презентација) о важности водећег питања и могућностима решавања проблема, идеје за решавање проблема, дефинисање тема, подела одговорности, утврђивање рокова, тражење података и обједињавање прикупљених података о датом проблему, договор о наредним корацима, утврђивање важних података, израда производа или артефаката помоћу којих ученици објашњавају резултате рада. Добробити за ученика у току пројектног учења су: осамостаљује се у раду, уводи личну одговорност за реализацију пројекта, јача социјалне, комуникацијске вештине и самопоуздање, оснажује се да самостално доноси одлуке, стиче знања која дуже трају и која могу да се примене у животу, развија критички однос према раду, развија систематичност. Пројектно учење захтева добру припремљеност наставника и детаљно планирање сваке компоненте.

* * *

Зузана Чижикова

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Поетика *Ненаписано́г романа*
Станислава Ракуса

У раду се бавимо анализом стилско-тематских, наратолошких и контекстуалних аспеката *Ненаписано́г романа* (*Nenapísaný román*, 2004) једног од најзначајнијих савремених словачких прозаиста Станислава Ракуса (1940). Роман је преведен и на српски језик као *Ненаписани роман* у издању издавачке куће „Архипелаг” (Београд, 2011). Циљ рада је да се укаже на унутрашњу структуру текста, стратегију приповедања и обликовања приче, а у вези са ширим друштвеним контекстом у Словачкој за време тзв. нормализације 70-их и 80-их година 20. века, као и на повезаност поетике романа са књижевно-теоријским радовима аутора. Наиме, Ракус је значајан и као књижевни теоретичар и критичар који у својим бројним теоретским делима полази од комуникационе естетике и наратологије (*Проза и стварност*, *Еиска љедовишта* и др.) да би конципирао властиту теорију прозног текста, базирану на односу између материје и теме. Наведени проблем детаљно разрађује у студији „Између материје и теме (Материја, тема, проблем, облик)”, која је такође преведена на српски језик (у Михал Харпањ: *Модели и дискурси науке о*

књижевности. Избор из новије словачке науке о књижевности, Службени гласник, 2018).

* * *

Зузана Тирова
Филозофски факултет
Универзитета у Новом Саду

Прошлост, садашњост и будућност словакистике у Србији

Словакистика се институционално (на факултетима) изучава у Србији већ 70 година, када је на Филозофски (данас Филолошки) факултет дошао Михал Филип. Тек десет година касније је словакистика почела да се изучава на Филозофском факултету у Новом Саду. На ова два факултета завршили су своје студије и радили врсни словакисти: Марија Мијавец, Данијел Дудок, Михал Тир и други. Они су у великој мери допринели да словакистика у Србији буде на завидном нивоу, раме уз раме са оном у Словачкој. Када говоримо о студијама словачког језика у Београду и Новом Саду, основна разлика у данашње време јесте та да се на Филолошком факултету углавном изучава словачки језик као страни/нематерњи, док су студенти словачког језика у Новом Саду они којима је словачки матерњи језик, те како би се уписали на

ову групу, морају да имају неко предзнање. Тренутно се словакистичким питањима бави неколико млађих лингвиста (Далибор Соколовић, Стефана Пауновић Родић, Зузана Тирова, Јасна Ухларик, Ана Маргарета Лачок), те можемо констатовати да за сада словакистика у Србији има перспективу.

* * *

Ивана Јовановић

Филолошка гимназија, Београд

О начинима развоја вербатолошких способности ученика у средњој школи

Аутор полази од чињенице да је језик основно средство образовања и истовремено кључни елемент знања, па је развој вербатолошких способности код ученика у средњој школи битан услов неговања језичке културе. Развијање вербатолошких способности за основу има лингвистичку норму, али се огледа у квалитету и квантитету вербатива, стилизацији израза и његовој функционалној диференцијацији. Ученици се у средњој школи срећу са текстовима различитих функционално-стилских и жанровских врста (уметнички, научни, филозофски, публицистички итд.), различитих тема и садржаја (логичко-математички, технички, фиктивни, нормативни, историјски,

религијско-митски и сл.), као и са текстовима различитих функција (информативни, прескриптивни, формативни, реторички и др.). Развој вербатолошких вештина ваљало би усмеравати у правцу стицања активних способности ученика да формирају сопствени текст, и не задовољавати се пасивним (писменим или усменим) усвајањем разноликих вербатолошких форми. Никако не треба губити из вида да свакодневна мисаона структура одређеног времена и друштвеног тренутка представља и структуру ученичких мисаоних садржаја и њихових вербатолошких образаца.

* * *

Ивана Ковачевић

Основна школа „Др Драган Херцог”, Београд

Процењивање и оцењивање у настави српског језика и књижевности

Оцењивање представља неизоставни сегмент образовног процеса. Оцењивање ученика може представљати изазов за наставнике српског језика и књижевности, који промишљају, планирају, прате различите стилове учења својих ученика, посматрају постигнућа и остварене резултате, прилагођавају различите технике оцењивања, унапређују сопствени рад, проналазе адекватне начине да континуира-

но обавештавају ученика и родитеља о резултатима рада, напредовању и постигнућима у одређеном временском периоду. Наставници наводе да се сусрећу са изазовом у одабиру и примени различитих техника оцењивања и дилемом како да прилагођавају задатке на тестовима и за усмено одговарање ученицима којима је потребна додатна образовна подршка. Формативно и дијагностичко процењивање и оцењивање може бити функционално и може помоћи да се дође до прецизније сумативне оцене. Резултати процењивања и оцењивања служе као показатељ успешности усвојености градива и начина на који ће се даље поступати у настави. У раду ће бити приказане различите функције оцењивања, показатељи ваљаног оцењивања, различите технике формативног оцењивања и одабрани интерактивни задаци из домена отворених образовних ресурса за различита тестирања у оквиру предмета Српски језик и књижевност у основној и средњој школи са ученицима који наставу прате по редовном и индивидуалном образовном плану и програму наставе и учења.

* * *

Ивана Лазич Коњик, Силана Ристич
Институт за српски језик САНУ

Концепт СРПСКИ ЈЕЗИК на анкетном и асоцијативном материјалу

У раду ће се анализирати концепт СРПСКИ ЈЕЗИК у складу са теоријско-методолошким приступом когнитивне и концептуалне (етно)лингвистике. Истраживање ће бити спроведено на подацима добијеним методом анкетног испитивања и на материјалу *Асоцијативног речника* и *Обротног асоцијативног речника српског језика*. Циљ је да се представи језичка слика, концепт овог појма у свакодневnoj језичкој употреби, његов садржај и структура, у којем се примарно реализују денотативни, објективни елементи, који га уврштавају у лингвистичке термине, док се конотативни, субјективни елементи реализују секундарно, на основу вредновања и доживљаја овог појма од стране савремених носилаца српског језика и подложни су променама. Наше досадашње богато истраживачко искуство потврдило је значај анализе података добијених експерименталним истраживањима (анкетним и асоцијативним) за реконструкцију садржаја концепата, и то нарочито у случају оних појмова који су друштвено-историјски условљени и у чијој концептуализацији поред објективних фактора доминирају додатни субјективни, вредносни и емотивни фактори.

* * *

Исидора Бјелаковић
Филозофски факултет
Универзитета у Новом Саду

Одељење за књижевност и језик Матице
српске (пројекти и активности)

Примарни задатак Одељења за књижевност и језик Матице српске јесте да истражује, негује и унапређује српски језик и српску књижевност, а у оквиру многобројних научноистраживачких пројеката одржава се неопходна равнотежа између дијахроних и синхроних испитивања српског језика, те књижевноисторијског, поетолошког и критичког тумачења књижевних дела у широком хронолошком луку. Поред тога, веома важно место у активностима Одељења представља и поље научноистраживачког рада посвећено проучавању књижевних, језичких и културних веза српског народа са другим народима. У овом раду даје се преглед новијих активности и пројеката Одељења, као и важнијих рецентнијих издања.

* * *

Јасмина Московљевић Појовић
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Употреба ћирилице и латинице на основношколском узрасту

У раду се, на основу 6597 текстова чији су аутори ученици основних школа од трећег до осмог разреда из различитих крајева Србије, испитује заступљеност употребе једног или другог алфабета, као и какав утицај на то имају шири језички, демографски и друштвени чиниоци. Текстови на основу којих се врши анализа саставни су део дигитализованог *Развојног корпуса српског писаног језика* (РАКОПС-а). Приликом прикупљања грађе за овај корпус нису давана упутства о писму које треба користити приликом писања радова, тако да су ученици о томе одлучивали по сопственој вољи и преференцама за употребу ћирилице или латинице. Уз изношење збирних података о употреби ћирилице/латинице у корпусу, у раду се анализира и да ли, и на који начин, узраст, пол аутора текста, величина насеља у коме живи, крај из кога потиче и дијалекатски варијетет којим се служи имају утицаја на опредељење за употребу једног или другог писма, односно ћирилице или латинице.

Јелена Гинић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Варијантност у изговору удвојених сугласника на границама морфема у руском језику (на материјалу ортоепских речника РАН)

Варијантношћу изговора и места акцента у руском језику бави се област фонетике која се назива ортоегија. Године 2011. Л. Л. Касаткин дефинисао је појам ортоепеме као најмање јединице ортоепије. Ортоепема представља гласовне/акцентске варијанте у изговору конкретне речи или конкретне гласовне групе у речи којих најмање мора бити две (двочлана ортоепема), а може их бити и више, до пет. У раду ћемо поћи од изговора удвојених сугласника на границама морфема у најновијем ортоепском речнику (*Большой орфоэтический словарь*) из 2017. године, у ком су могуће и петочлане ортоепеме у изговору удвојених сугласника, поредићемо с изговором истих ортоепема у двома старијим генерацијама речника РАН (средња генерација речника из 1989. и 1983; старија генерација речника из 1959. и 1955). Дата анализа указаће на промене до којих је дошло, али ће пружити и материјал за процену даљег развоја изговора удвојених сугласника у руском језику на границама морфема.

* * *

Јелена Бурић

Паланачка гимназија, Смедеревска Паланка,
Трговинско-угоститељска школа, Техничка
школа „Раде Металац”, Лесковац

Истраживачки метод у култури језичког изражавања

Индивидуализација и диференцијација, као један од неопходних услова савремене наставе, успешно су примењене разним наставним моделима, па и истраживачким. Примењујући раније стечена знања и искуства у решавању проблема, израду пројектних задатака и сл., ученици унапређују знања повећавајући општи ниво знања. Пријатна радна атмосфера и позитиван однос ученика према себи и према наставнику карактеристике су ове методе. Рад је настао као ретроспектива радионице под истим називом одржане у јануару 2022. године на Републичком зимском семинару за наставнике српског језика и књижевности, где су приказани конкретни примери примене истраживачког метода у настави језичке културе.

* * *

Јелена Јовановић Симић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

О начинима и проблемима дефинисања у основношколским уџбеницима

Аутор разматра облике и врсте дефиниција у основношколским уџбеницима за биологију, историју, географију, физику, математику, технику, ликовну и музичку културу, као и у граматицима српског језика и читанкама. Показало се да у свим поменутиим уџбеницима дефинисање појава и појмова битно утиче на разумевање теме и текста као целине. Проблем у вези са дефинисањем препознајемо у неоптималним језичко-логичким и методолошко-методичким поступцима, израженим као непрецизност, несврховитост, нејасност и непримереност узрасним, тј. перцептивним могућностима ученика. Приметили смо да емпиријске дефиниције, са израженим аналитичким, генетичким или операционалним методом дефинисања, доминирају у уџбеницима за природне науке и да су врло погодне за основношколски узраст јер одређују садржај појма на основу његове идентификације, мерења, употребе и настанка. Лексичке дефиниције најчешће су базиране на поступку синонимије и добро се комбинују са синтетичким методом, па се при одређивању значења неког појма утврђују и његови контексти употребе. Овакве су дефиниције најзаступљеније у уџбеницима за српски језик, исто-

рију и географију и показују предност у развоју језичких и мисаоних способности ученика.

* * *

Јелена Милошевић Петровић, Бојан Ристић
Техничка школа у Књажевцу,
Књажевачка гимназија

„Кво си тој облџкал?” – Лексика народне
ношње Тимока

Народна ношња у Тимоку има своје посебности, које вероватно нису познате широј јавности. Лексика којом се у овој области именују одевни предмети веома је живописна, пуна архаизама (*беневреци=панталоне*), историзама (*забџн = женски њрслук*) и сличних речи, које се протоком времена мењају, замењују другим речима или нестају. Циљ рада јесте да се на часовима Српског језика и књижевности у средњој школи ова лексика сачува од заборава, приближи младима, који ће увећати свој лексички фонд, развијати љубав према свом завичају, традицији и српском језику.

* * *

Јелена Стевановић, Јагранка Милошевић
Институт за педагошка истраживања,
Завод за унапређивање образовања и васпитања,
Београд

Спојено и одвојено писање речи у Правопису српскога језика: дијахронијски приступ

Основни циљ рада јесте да установимо које се разлике односе на једну од најсложенијих области српског правописа – поглавље о спојеном и одвојеном писању речи, имајући у виду дијахронијску перспективу, односно, циљ нам је да сагледамо којих су се све формалних и значењских критеријума аутори/редактори правописа придржавали у вези са писањем сложеница, полусложеница и синтагми. Корпус чине *Српски правопис* (1914), *Правопис српскохрватског књижевног језика* (1923), *Правописно упућство за све основне, средње и стручне школе Краљевине Срба, Хрватска и Словенаца* (1929), *Ново правописно упућство српског књижевног језика* (1942), *Правопис српскохрватског књижевног језика* (1960), *Правопис српског језика* (1993) и *Правопис српског језика* (2010). Избор корпуса заснован је на чињеници да се током једног века (1914–2010) приређивачи правописа нису увек доследно придржавали традиционалне српске стандардизације о спојеном и одвојеном писању речи, али и да су неминовне промене у језику налагале да се примењују нова ортографска прави-

ла у овој области. У којој мери су те разлике видљиве и у вези са којим сегментима спојеног и одвојеног писања речи је највише било измена покушаћемо да укажемо у овом раду.

* * *

Јелица Живановић
Медија центар „Одбрана”, Београд

Наслеђе симболизма у поезији Милована Данојлића

Посматрајући симболизам као стилски поступак који је, након везаности за конкретан уметнички покрет, наставио да делује на модерну поезију и уметност уопште, рад проучава присуство његове поетике у различитим фазама Данојлићевог песничког дела. У досадашњим истраживањима симболистичке тенденције углавном су препознате у његовим првим објављеним стиховима, циклусу „Урођенички псалми” и истоименој збирци. Међутим, удаљавање од ове поетике није значило и њен потпуни нестанак, што потврђују како Данојлићева „наивна поезија”, тако и дуже песме. Увидом у песнички опус у целини, а тумачењем издвојених текстова, анализом песничких слика и симбола, рад настоји да покаже како се под утицајем једне поетике његова поезија развијала,

али и како је, непрекидно се мењајући, изнова обликујући сопствени израз, прилагодила и преобликовала дату поетику.

* * *

Јована Јовановић
Институт за српски језик САНУ

Развој српске теоријске лексикографије од 80-их година XX века до данас

У раду ћемо представити најзначајније публикације које сведоче о развоју српске теоријске лексикографије од 80-их година XX века до данас. Посреди су зборници *Лексикологија и лексикографија* (1982), *Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе* (2002), те *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема* (2021), као и колективна монографија *Савремена српска лексикографија у теорији и пракси* (2014). Такође, осврнућемо се и на неке важне проблеме којима су се у појединачним радовима бавили лексикографи великог Академијиног тезаурусног речника. Циљ нам је да кроз преглед и анализу тема којима су посвећивали пажњу српски лингвисти, а уједно делатници на пољу израде описних и специјалних речника српског језика, прикажемо неке од проблема са којима се су-

очавају обрађивачи приликом представљања резултата савремених лингвистичких истраживања у лексикографској пракси.

* * *

Катјарина Бејовић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Руски уџбеници код Срба у 18. веку

Постоји богата литература о смени српскословенске парадигме рускословенском у историји књижевних језика код Срба. Добро је познат податак да су руски учитељи у Славјанској (1726–1731) и Латинској школи (1733–1738) у Сремским Карловцима Србе учили рускословенскоме језику из одговарајућих приручника (речника, граматике и буквара). Анализа одговарајућих сегмената одабраних приручника треба да прикаже особености рускословенске уџбеничке литературе, али и да укаже на специфичности тадашњих дидактичко-методичких концепата у односу на савремене.

* * *

Кристина Рајић

Десета гимназија „Михајло Пупин”, Београд

Преиспитивање методичке оправданости
увођења романа *Дорошеј* Добрила Ненадића
у обавезну школску лектуру

Циљ истраживања је преиспитивање методичке оправданости увођења романа *Дорошеј* Добрила Ненадића у обавезну лектуру гимназијалаца првог разреда на основу Правилника о плану и програму наставе и учења за гимназију, који је објављен у Просветном гласнику Службеног гласника Републике Србије. У првом плану је било разматрање адекватности овакве књиге када је реч о васпитној улози школе, као и у односу на опште циљеве наставног предмета Српског језика и књижевности. Тумачењу сегмената Ненадићевог романа приступа се са становишта наставне интерпретације и указује се на кључне идеје тежишта овог дела. Представљена је рецепција *Дорошеја* Д. Ненадића у српској критици. Дискутабилна места су аргументована цитатима из дела. Овај рад је потреба наставника да се сагледа методички приступ делу који може бити од користи за разумевање дела и могућност остваривања наставних циљева кроз дату наставну јединицу, с обзиром да *Дорошеј* Добрила Ненадића представља релативну новину у школском програму.

* * *

Лука Меденица, Стефан Милошевић
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Грамматичке грешке на почетном нивоу
усвајања руског језика у писаној и усменој
продукцији (у српској језичкој средини)

У раду се анализирају учестале грамматичке грешке на почетном нивоу усвајања руског језика у српској језичкој средини. За потребе истраживања ексцерпиран је корпус грешака из студентских тестова и аудио-материјала. Корпус је састављен с циљем да укаже на фреквенцију појаве одређених грешака, што би у анализи омогућило не само да се издвоје учестале грешке већ и да се анализирају с тачке гледишта деловања интерференције и околности њиховог настанка с обзиром на различите видове језичке продукције. Практични допринос овог рада огледао би се у састављању препорука за превазилажење учесталих грешака, што се може применити и при састављању нових програма почетне наставе руског језика на филолошким студијама.

* * *

Љиљана Бајић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Методика наставе српског језика и
књижевности као развојна научна
дисциплина

У раду се полази од дефиниције методике наставе српског језика и књижевности као интердисциплинарне, теоријске и примењене науке, коју је у нашој методичкој теорији поставио и развио проф. др Милија Николић. Указује се на тумачење овог аутора да је методика професионално усмерена научна дисциплина, као и на значај методике који се овим тумачењем имплицира. Уважавајући такав контекст, али и излазећи из њега, аутор овога рада помера гледиште према методици као развојној научној дисциплини. У раду се издваја неколико важнијих питања из области методике књижевности, у првом реду – актуелна питања методологије савремене методике, читања и обраде књижевног дела и унапређивања наставе и учења. Циљ рада је да укаже на битније перспективе развоја савремене методике наставе књижевности. То су: настава књижевности у компаративној, интерлитерарној и интеркултуралној перспективи, нове процедуре у проучавању књижевног текста, посебно у његовом контакту са другим текстовима, предметима и областима културе, развијање књижев-

них и међукултурних компетенција подизањем књижевног знања и књижевне и опште културе ученика, развијање читалачких стратегија у области читања и тумачења дигиталне књижевности, интердисциплинарност у настави књижевности.

* * *

Маја Коца

Основна школа „Доситеј Обрадовић”,
Осаоница, Нови Пазар

Домаћи задаци у настави језика и
књижевности у новопазарским
основним школама

У овом раду испитиваћемо колико често наставници у основним школама у Новом Пазару дају домаће задатке и да ли је њихова присутност чешћа у настави језика или књижевности. Наше истраживање подразумеваће анкетирање свих наставника матерњег језика и књижевности у другом циклусу основног образовања школа на територији града Новог Пазара. Укупно ће бити анкетирано 12 основних школа. Такође, на основу ексцерпираниог материјала, покушаћемо да видимо у ком разреду су домаћи задаци присутнији, односно да ли је у одређеној школи

број наставника који дају домаће задатке у предности у односу на остале. У раду ћемо се осврнути и на сâм тип задатака из граматике и књижевности и испитати да ли међу њима постоје веће или мање разлике.

* * *

Марија Јеверичић
Гимназија „Свети Сава”, Пожега

Значај пројектне наставе при обради наставних јединица из области језика

Реферат ће указати на значај пројектне наставе (хибридни модел) приликом обраде наставних јединица из области језика. Указивање на важност оваквог модела наставе приказује се кроз конкретне примере из наставне праксе. Теме реализованих пројектних настава у вези су са проучавањем дијалеката српског језика, лексичких појава, флоре у Вуковом *Рјечнику*, правописне норме. Све активности овако планиране наставе захтевају увођење истраживачких метода, појачано ангажовање ученика, међупредметно повезивање, сараднички рад и изван просторија школе. Примена различитих веб-алата за креирање одговарајућих садржаја овај модел наста-

ве чини ученицима ближим и занимљивијим, а продукте рада увек доступним. Учешћем у реализацији пројектне наставе ученици добијају функционално знање. Повећана је ефикасност учења, мотивисање ученика за проучавање језика, осећај самопоуздања, интензивно социјално учење, стицање кључних компетенција, али и спремност за (само)вредновање рада. Сви производи рада указују на богатство и значај очувања језика.

* * *

Марија Марковић

Вештина слушања у онлајн настави српског језика као страног

У овом раду пажња ће се посветити заступљености и реализацији вештине слушања у онлајн настави српског језика као страног. С обзиром на то да постоји тенденција да ученици могу боље продуковати своје знање него што разумеју језик који уче, поставља се питање у којој мери и на који начин можемо изложити полазнике језику који уче (а не живе у окружењу где се овај језик говори). Овде се, такође, јављају и друга питања, попут проналажења звучних записа прилагођених различитим нивоима, али

и других материјала које нам коришћење интернета нуди. Овим радом бисмо желели да прикажемо изазове на које наилазимо, али и да понудимо идеје за реализацију вештине слушања у онлајн окружењу и учењу српског језика као страног.

* * *

Марија Оџачић

Вишечлани реченични комплекси мешовитог типа у руском и српском језику

Повезаност предикацијских јединица унутар сложене реченице и у руском и у српском језику има три основна појавна облика: синдетски, асиндетски и мешовити. У сложеним реченицама мешовитог типа јављају се, као што је познато, и синдетске и асиндетске синтаксичке везе међу предикацијским јединицама. И у руском и у српском језику сложене реченице мешовитог типа могу бити трочлане и вишечлане. У истраживању се разматрају питања синтаксичко-семантичке структуре и места вишечланих реченичних комплекса мешовитог типа у системима руског и српског језика. Посебна пажња посвећује се мозаичкој семантици реченичног комплекса мешовитог

типа, исказивању варијантних категоријалних значења у предикацијским јединицама и њиховој локализацији у систему семантичких категорија. У датим оквирима анализира се и утицај унутарреченичног окружења на интерпретацију асиндетских предикацијских низова. Закључци до којих се долази употпуњују конфронтативно-типолошко сагледавање структуре сложене реченице у књижевноуметничком функционалном стилу руског и српског језика.

* * *

Маиа Петровић

Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Могућности интерпретације приповетке
„Јелена, жена које нема” Иве Андрића
у основношколској настави

У раду смо настојали да приступимо доминантним тумачењима приповетке Иве Андрића „Јелена, жена које нема” и да на основу стечених педагошко-методичких знања и компетенција покажемо на који начин је могуће прилагодити та тумачења наставној пракси у основној школи. Први сегмент рада посвећен је биографском тумачењу и у њему, уз ослањање на репрезентативне студије Силвије Новак

Бајцар и Драгољуба Влатковића, предлажемо како се у настави, уз одређена ограничења, могу применити постулати биографског приступа у циљу мотивисања ученика седмог разреда да прочитају текст и у покушају приближавања текста њиховом узрасту и животном искуству. Потом смо, ослањајући се на тумачење Ивана Настовића, навели како се у раду са ученицима изузетних способности на додатној настави, тј. са ученицима који наставу прате по индивидуалном образовном плану (ИОПЗ), може реализовати психолошко тумачење приповетке. Завршни сегмент рада определили смо за представљање наставног тумачења. Анализирајући истраживачко-интерпретативне задатке из читанки, настојали смо да одговоримо на питања како ученицима објаснити природу јунакиње, како им приближити концепт фикционалног света књижевног дела и на које начине их заинтересовати за тумачење ове приче, која излази из оквира њиховог хоризонта очекивања.

* * *

Марина Јањић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Актуелност, релевантност и комплексност
говорних вежби у настави српског
језика и књижевности

У раду ћемо расветлити статус говорних вежби у контексту савремене лингвистичке и методичке дисциплине указујући на најважније карактеристике овог наставног подручја из угла: функционалне граматике, лингвистике текста и вербатологије, језичке културе, теорије учтивости и стилистике. Показаћемо сложеност организације ових часова, специфичност наставне структуре и указати на њихов огроман креативан потенцијал заснован на примени комуникативне методе. Највећи значај говорних вежби лежи у могућности и неопходности њиховог повезивања са наставом граматике и књижевности, и то на начин да сва стечена граматичка и књижевна знања свој пуни исход проналазе управо у говорном стваралаштву, што истовремено представља крајњи циљ наставног процеса – креативну примену наученог.

* * *

Марина Спасојевић
Институт за српски језик САНУ

Проучавање српског језика у Институту
за српски језик САНУ: прошлост,
садашњост и будућност

У реферату ће се представити, сагледавањем монографских студија у издавачкој делатности Института за српски језик САНУ, историјат и области проучавања у србистици, као и смена лингвистичких праваца и заступљеност теоријско-методолошких оквира у институтским проучавањима. Богата и континуирана издавачка делатност Института, као један вид презентације резултата деловања ове научне установе, поред лексикографских остварења, кроз своје едиције „Посебна издања”, „Библиотека Јужнословенског филолога”, „Монографије”, али и кроз своје часописе, сведочанство је о актуелностима у језику и лингвистици у одређеном тренутку. Каталог поводом 75 година постојања, *Издања Института за српски језик САНУ 1947–2022*, добар је извор не само за проучавање развојних токова у србистици већ и за смернице и обрасце за будућа лингвистичка истраживања. На овај начин сагледава се и улога Института за српски језик САНУ у развоју науке о српском језику.

* * *

*Мила Машић*Филозофски факултет Универзитета
у Новом СадуРуски језик на пријемном испиту
у специјализованим филолошким
гимназијама: наслеђе и иновације

Познато је да Комисија Министарства просвете Републике Србије Филолошкој гимназији у Београду и Карловачкој гимназији у Сремским Карловцима, специјализованим филолошким гимназијама у којима се руски учи као први страни језик, сваке године прослеђује посебне тестове намењене за полагање пријемног испита за упис у руско одељење. Ова традиција се задржала од оснивања филолошких одељења у нашим школама и током тридесет година претрпела је поједине промене. Предмет наше пажње представљају одлике доступних тестова за руски језик са пријемних испита почев од 1990-их година до наших дана. У теоријском делу нашег излагања ослањамо се на дескриптивну и компаративну методу. У емпиријском делу истраживања користићемо методу дескриптивне статистике и квалитативни опис постигнућа ученика наших гимназија генерације 2018–2022. на тесту са пријемног испита. Циљ

нам је да испитамо да ли су ученици током четири године показали боље резултате на истом тесту у односу на постигнућа од пре четири године и да укажемо на најчешће грешке. На основу структуре теста и анализе задатака покушаћемо да сагледамо шта је наслеђено, а шта ново у овим тестовима. Резултати нашег истраживања могу користити заинтересованима у погледу структурисања званичних тестова, утврђивања њихових квалитета и праћења постигнућа ученика током наставе.

* * *

Милан Вурдеља

Филолошки факултет Универзитета у Београду

О значају проучавања избора из европског
и светског песништва XX века у гимназијама:
осврт на сегменте реформисаног
програма наставе и учења

Предмет овог рада јесте „избор из песништва” који се налази у актуелном Правилнику о плану и програму наставе и учења за гимназију и који треба, као што је и у ранијем курикулуму био случај, направити с обзиром на понуђене ауторске опусе. Критички ће бити размотрен опсег и функционалност поменутог

избора. Притом ће се у обзир узети два критеријума за критичку анализу – репрезентативност предложених опуса за одговарајуће књижевноисторијске епохе (модернизам, авангарда и постмодернизам), те степен њихове погодности за успостављање компаративних веза са делима српске књижевности из обавезног или изборног корпуса. Главна хипотеза истраживања је незанемарљива важност коју за ученике наставне јединице диктиране назначеним сегментом програма имају у поимању модернистичке и савремене литерарне продукције уопште. Разрадом исте, рад би у закључку требало да покаже у којој мери постојећи избор из европског и светског песништва XX века (Р. М. Рилке, Г. Бен, Г. Тракл, А. Блок, Г. Аполинер, В. Б. Јејтс, В. Х. Одн, А. Ахматова и др.) подстиче старије средњошколце на промишљање интертекстуалних и интеркултуралних веза.

* * *

Милица Софринкић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду, Издавачка делатност
Културног центра Новог Сада

Питање аутофикције у *Априлу у Берлину*
Даше Дрндић

У раду се анализира присуство аутофикције у књизи *Април у Берлину* Даше Дрндић, која својом жанровском хибридношћу, крећући се од мемоарске прозе, дневничких бележака, сећања, до есеја и историографског дискурса, а све под кровном одредницом романа у најширем смислу, испитује границе (ауто)биографског и фиктивног. Проза Даше Дрндић иначе нагиње проблематизовању бинарних опозиција, попут историје и повести, личног и колективног, културе сећања и интенционалног заборава, а све у служби деконструкције „великих наратива”, при чему је кључна приповедна техника поступак именовања феномена које је потребно из сфере ванкњижевног искуства превести у књижевни дискурс. Наведено имплицира серију питања о томе какво је приповедање у *Априлу у Берлину*, ако га уопште има у класичном смислу, колико глас нараторке одговара гласу ауторке, односно на који начин оно аутофиктивно у делу представља сведочанство првога реда са једнаким правом на истинитост.

* * *

Милош Ковачевић

Филолошки факултет Универзита у Београду,
Филолошко-уметнички факултет
Универзитета у Крагујевцу

Изражавање временске непосредности зависносложеном реченицом

Од свих зависносложених реченица без сумње је највише писано о оним с временском зависном клаузом, чак је написана и једна монографија. Ни у једноме раду, међутим, није осветљена структура система субпоља временске непосредности, с обзиром на типологију језичких јединица које улазе у ту структуру и с обзиром на њихов синтаксички, семантички и стилистички (како лингвостилистички тако и функционалностилистички) међуоднос. А управо је опис структуре система временске непосредности изражене сложеним реченицама са временском зависном клаузом предмет анализе овога нашега рада. У раду ћемо пописати и описати све типове зависних временских везника којима је семантичка инваријанта значење временске непосредности, али и осветлити њихове међусобне диференцијалне црте, пре свега семантичке и функционалностилске. Осим реченица с тим везницима, у раду се анализирају и начини изражавања значења временске непосредности „са-

радњом” временског везника и његових лексичких модификатора (прилога и/или партикула) као пре-додређивача реченичног значења временске непосредности.

* * *

Мина Бурлић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Српска и словенске књижевности као део глобалних литерарних студија

Шта одликује глобалну књижевност 21. века у поређењу са динамичким променама на пољима изучавања светске књижевности и компаратистике током претходног и овог столећа? Које су могућности глобалних литерарних студија и каква је позиција тумачења српске и других словенских књижевности у њиховим доменима? Колико интермедијалне и интердисциплинарне анализе српске и словенских књижевности могу да ојачају приступе њиховим сагледавањима на глобалном нивоу? Од каквог су значаја теоријски постулати славистичке транслатологије проматрани са аспекта глобалних литерарних студија? Одговорима на назначена и сродна питања, у овом раду ће се контекстуализовати научни и наставни смерови актуелних истраживања глобалних

литерарних студија и понудити разматрања перспектива српске и других словенских књижевности у тим оквирима.

* * *

Мирјана Шишкић Савковић
Филолошка гимназија, Београд

Такмичења из српског језика и књижевности и њихова улога у наставном процесу

У раду ће се разматрати улога такмичења у наставном процесу – значај (за наставнике, ученике и наставни предмет), изазови и искушења (динамика реализације редовне наставе и предвиђених нивоа такмичења; мотивација и демотивација; тестови у односу на стандарде и очекиване исходе постигнућа; развијање прикладног и фер односа према успешним, мање успешним и неуспешним резултатима такмичара...). Такође, реферат ће садржати и неке конкретне предлоге у вези са реализацијом и промоцијом различитих такмичења посвећених неговању, изучавању и очувању српског језика и књижевности (у школама, медијима и друштвеној свести). Концепт излагања биће заснован у разматрању следећих кључних аспеката: допринос такмичења унапређењу наставе; изазови и искушења са којима се у припреми (и при

реализацији) такмичења сусрећу наставници и ученици; одговорност реализације такмичења у процесу мотивације и демотивације ученика и наставника; квалитет тестова и прикладност бодовања, те уједначени критеријуми провере знања на свим нивоима – сапутници објективних такмичарских исхода; значај такмичења у изучавању и промовисању српског језика и књижевности; исходи такмичења у школском животу и образовном процесу; допринос такмичења лоцирању научних и стручних недоумица и начину њиховог превазилажења; идеје за промовисање наградених ученика и наставника као могући вид ширења свести о нужности познавања матерњег језика и немерљивој важности читања.

* * *

Михајло Фејса
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Прошлост, садашњост и будућност русинског језика у Србији

Аутори прве две русинске граматике, о. др Хавријил Костељник (1923) и Микола М. Кочиш (1977), сматрали су да је русински језик дијалекат украјинског језика. Може се рећи да су на истим позицијама

и сви лингвисти који су се русинским језиком бавили у време Совјетског Савеза, као и сви украјинисти после његовог распада. У трећој *Грамашици русинској језика* аутор Јулијан Рамач (2002) утврђује да је порекло русинског језичког система могуће пратити до општесловенског језика и да овај словенски микројезик, како га третира Александар Дуличенко (1981), представља језик с аутентичним и стабилним унутрашњим системом и препознатљивим карактеристикама (Фейса 2013). Преостале две групе лингвиста чине лингвисти који сматрају да је русински језик дијалекат словачког, тј. да он представља идиом источнословачког типа базиран на говорима Земплина и Шариша, односно они лингвисти који сматрају да је русински језик дијалекат руског језика. Један од најзначајнијих догађаја који се значајно одразио на савремени статус русинског језика у славистици представља публикување монографије *Русински језик* Пола Р. Магочия (Magocsi 2004) у реномираној кодификационој едицији Ополског универзитета, као четрнаесте по реду, посвећене најмлађем словенском језику. У завршном делу рада аутор се фокусира на кораке који воде ревитализацији русинског језика, што је омогућено 20. јануара 2022. године, када је Светска организација за регистрацију језика регистровала русински језик у међународном стандарду за језичке кодове (ISO 639-3).

Наталија Лугошки
Зрењанинска гимназија

Егзистенцијални песимизам или
хуманистичка оптика човека и света
у средњошколској настави књижевности

У раду се проблематизује концепт средњошколске наставе књижевности у којем преовлађују књижевни садржаји с песимистичким виђењем човека и света. Полазећи од уверења (стеченог вишедеценијском наставном праксом у гимназији) да читаоцима у формативним годинама осим Кафке и Камија, Борхеса и Бекета, Александра Тишме и других писца који стоје на позицији антрополошког песимизма треба понудити и дела која оснажују веру у хуманистичке идеале лепоте, истине и доброте, указујемо на писце, попут Томаса Мана, који су смисао и сврху приповедања и приповедачке уметности видели у могућности уметности речи да разгали и унесе мало ведрине у наш суморни свет, те својим делима успостављају културну вертикалу којом оснажују веру у снагу појединца да се супротстави деструкцији и ништавилу.

* * *

Најана Станковић Шошо

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Унапређивање читалачких компетенција
ученика у савременој настави књижевности
(на примерима комедија
Бранислава Нушића)

Стварање и развијање трајних читалачких навика и оспособљавање ученика да доживљајно, истраживачки и продуктивно читају књижевна дела из школске и домаће лектире представља приоритетне исходе наставе српског језика и књижевности у савременој школи. Полазиште у раду представљаће интерпретативни и рецепцијски приступ, који у средиште рада поставља књижевноуметничко дело и однос читалаца према њему. Полазећи од тога да процес читања почива на интерактивности и да су вештине разумевања прочитаног условљене читалачким навикама и интересовањима ученика, у раду се указује на неопходност развијања значајних читалачких компетенција, као што су: емоционално и фантазијско уживљавање, истраживачко посматрање, неговање критичких знања и естетско доживљавање и тумачење. Указаћемо на неопходност усклађивања методичког приступа са особеностима Нушићевих комедија *Сумњиво лице*, *Власи*, *Народни посланик* и *Госпођа министарка* у настави.

* * *

Никола Рагосављевић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Фиксираност акцента у флексији савременог српског стандардног језика

Дескрипција и типологија акцента променљивих речи у савременом српском језику првенствено је била посвећена излагању акцента њихових облика у оквиру парадигматских типова појединачних врста речи у зависности од њихове силабичке структуре или алтернацијама акценатских елемената између облика у оквиру њихове парадигме. У овом раду аутор се, на основу досадашњих истраживања и корпуса ексцерпираног из речника савременог српског стандардног језика, са синхронијског становишта фокусира на прозодијске, морфофонолошке и морфолошке контексте где се вредности прозодијских обележја на нивоу речи у њиховој парадигми показују константним, тј. у којима место акцента, тон акцента и квантитет слогова остају фиксирани и, самим тим, потпуно предвидљиви према једном прозодијском, морфофонолошком или морфолошком критеријуму, или према више њих. Циљ рада је да се допринесе проучавању могућности и ограничености акценатских алтернација у флексији савременог српског стандардног језика.

* * *

Олиџа Стасојевић

Основна школа „Петар Лековић”, Пожега

Словенски језици у фокусу међународне сарадње између школа – савремен приступ настави језика кроз Етвининг пројекте

У реферату ће бити представљена сарадња ученика основних школа из неколико словенских земаља која се одвијала кроз Етвининг пројекат „Ми смо Словени”. У пројекту су учествовали ученици из Пољске, Чешке, Словачке, Украјине, Хрватске и Србије. Применом савремених методичких приступа, као што су пројектна настава и учење кроз игру, ученицима је пружена прилика да се упознају са особеностима језика, културе и традиције других народа. Међу разноврсним пројектним активностима посебно се истиче уочавање сличности и разлика између сродних језика и израда заједничког речника. Кроз овај пројекат остварени су предметни исходи (предвиђени Програмом наставе и учења за 7. и 8. разред) и развијане су бројне међупредметне компетенције на које се фокусира савремени наставни процес (компетенције за учење, сарадничке, дигиталне, естетичке, компетенције за живот у демократском друштву). Осим представљања овог пројекта, у реферату се указује

на могућности Етвининга као алата за сарадњу и савремено проучавање језика и књижевности.

* * *

Оливера Рагуловић
Филозофски факултет Универзитета
у Новом Саду

Андрићеве молитве

Аналитички фокус ће бити стављен на три Андрићеве молитве: две су објављене у *Знаковима поред њуша* и представљају песме у прози без наслова („Човекова молитва” и „Боже, не допусти да срце наше остане празно”), а једна у књизи *Лирика* под насловом „Ни богова ни молитава”. Основни критеријум за одређивање молитвеног жанра биће религиозни садржај, обраћање Богу, осећање скрушености кроз исповедање грешности, и сама молитва. Разматраће се пишчев однос према жанровским конвенцијама, уочиће се стилски поступци и фигуре које појачавају експресивност молитвеног говора, нагласити њихова поетска и стилска вредност и уметнички поступци којима се Андрић служи. Запазиће се жанровске иновације, деконструкција и пародирање неких традиционалних жанровских одлика („Ни богова ни молитава”). Акценат анализе биће на идејном слоју пе-

сничких текстова, нади (сумњи) у постојање Бога, на архетипу човекове удаљености од Бога и трагања за свеобимном хармонијом. Указаће се и на жанровски хибрид есеја и молитве који махом има мудросну понту.

* * *

Оливера Урошев Палалић

Основна школа „Жарко Зрењанин”, Зрењанин

Илустрација и књижевно дело у настави српског језика и књижевности

Циљ рада односи се на представљање примера из педагошке праксе који се тичу интерпретације књижевних дела илустрацијом ради уочавања разлика између интерпретације дела илустрацијом и без ње. Намера је била да се укаже: (1) на предности које доноси интерпретација књижевног дела илустрацијом, у старијем основношколском узрасту, и (2) да се истакну добијени резултати истраживања интерпретације дела на овај начин. Иако илустрација често прати текст, целовито тумачење дела илустрацијом подстиче имагинацију, уживљавање и развој естетичке и читалачке компетенције. Показано је да примена илустрације, у циљу интерпретације дела, доприноси развоју критичког мишљења и повезивања два

вида уметности, те да ученици лакше стичу књижевна знања о делима интерпретираним на овај начин. Ради боље илустрације наведеног, дат је конкретан пример организације наставних часова. Одабир одговарајућих илустративних форми остварен је класичном илустрацијом и употребом дигиталних алата. Добробит се огледа у међупредметном повезивању српског језика и књижевности са наставом ликовне културе и информатике и рачунарства.

* * *

Рајна Драгићевић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Проблеми израде докторске дисертације
из лексикологије (запажања и искуства
из менторског рада)

Након менторског рада са двадесет кандидата, од којих је шеснаесторо одбранило докторску дисертацију из области лексикологије, а четворо ће је тек одбрани, учешћа у тридесет девет комисија за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације из лексикологије и сродних области, као и учешћа у оценама две докторске дисертације из лексикологије и творбе речи на белоруским универзитетима, аутор овог рада установио је типичне грешке које

кандидати праве у свим фазама израде докторске дисертације, од представљања задатака, циљева и хипотеза свог истраживања на почетку доктората до састављања закључка и списка литературе на крају дисертације. Аутор ће представити осетљива питања у вези са израдом докторске тезе, указаће на типичне пропусте и предложити решења. Дубљи циљ овог рада састоји се у покушају пружања малог прилога методици универзитетског нивоа образовања, која је сасвим запостављена, па се универзитетски професори и студенти, обично самостално, понекад с муком, крећу кроз изазове израде квалитетне докторске дисертације и мастер рада, организације универзитетског курса, припреме испита и др.

* * *

Сања Гемаљевић

Основна школа „Братство”, Нови Пазар

Анализа граматичких грешака у усвајању
наставних садржаја из српског језика у
Основној школи „Братство” у Новом Пазару

У раду су приказани теоријски оквири анализе грешака као једног од актуелних метода примењене лингвистике и резултати истраживања током рада са ученицима другог циклуса (од 5. до 8. разре-

да) Основне школе „Братство” у Новом Пазару. Анализа фреквентних граматичких грешака у усвајању наставних садржаја из српског језика показатељ је реализације наставног процеса и односа према ма-терњем језику у ери дигиталних компетенција ученика и наставника, као и стања у практичној примени стандарднојезичке норме у ортоепској и ортографској варијанти у основношколском узрасту. Циљ истраживања је унапређивање усвајања наставних садржаја из српског језика и језичке културе, а пре свега отклањање грешака у процесу усвајања тих наставних садржаја.

* * *

Саша Чорболоковић
Основна школа „3. октобар”,
Универзитет Сингидунум

Употреба хумора у настави српског језика и књижевности

Према бројним истраживањима ефеката хумора у настави, предности његове употребе би се могле свести на четири најважније: мотивисаност ученика за учење, квалитет односа наставник – ученик, атмосфера у учионици и трајност усвојеног знања. У овом раду се презентују резултати истраживања о заступљености хумора у наставној пракси. Ис-

траживање је спроведено кроз два анкетна упитника намењена наставницима и ученицима. Резултати истраживања су потврдили да је хумор до сада само делимично коришћен на часовима српског језика: највише у књижевности, затим да су анегдоте најчешћи облик хумористичког дискурса у настави, а да се у трагању за хумористичним формама наставници највише ослањају на постојеће изворе, односно на доступну уџбеничку литературу. Ученици хумор виде као могућност бољих односа са наставником, лакшег учења и повећане мотивације за учење, а самим тим и трајнијег знања. Добијени резултати би требало да буду основа веће заинтересованости за хумор у ученици, унапређења квалитета рада и иновирања и осавремењивања садашње наставне праксе.

* * *

Слађана Савовић
Филолошка гимназија, Београд

Правописна правила у структури језичког система

Циљ рада је да се укаже на то да ученик основне и средње школе може добро да овлада правописним правилима српског језика учећи граматику свог језика; да ученик усвајајући делове језичког систе-

ма (фонетику, морфологију, синтаксу) на часовима Српског језика учи о појединим правописним правилима свог језика и тако стиче свест о томе да граматичка и правописна норма представљају јединствен систем. У раду ће се говорити о оним правописним правилима српског језика која проистичу из одговарајућих језичких правила, предвиђених за обраду у основној и средњој школи новим наставним планом и програмом.

* * *

Слободан Новокмећ
Институт за српски језик САНУ

Какав је *приземан човек*? Прилог
проучавању семантике придева *приземан*
у српском језику

Придев *приземан* у Речнику српскога језика (2011) носи секундарно значење „прост, примитиван, низак, неморалан”. Када у колокацијама одређује појмове типа *хумор, страси, ТВ програм* и сл., обично нема дилеме у вези са тим да овај придев носи негативну конотацију, међутим, када квалификује човека, код извесних говорника може упућивати и на позитивно вредноване особине, као што су скромност, реално сагледавање ситуације, трезвеност, јед-

ноставност, смиреност и сл. На основу анкетног истраживања, спроведеног међу студентима српскога језика и књижевности и лексикографима Института за српски језик САНУ, као и анализе примера у два ма корпусима српскога језика (Корпус савременог српског језика Математичког факултета и SrWas), циљ рада је да укажемо на чињеницу да се семантика придева *приземан* код говорника српског језика може двоструко тумачити, и да то тумачење кореспондира са амбивалентним доживљајем појмовне оријентационе метафоре ЛОШЕ ЈЕ ДОЛЕ, која може упућивати и на супротан вид доживљаја онога што је при земљи, на земљи и сл.

* * *

Снежана Марковић

Основна школа „Милорад Лабудовић Лабуд”,
Барошевац

Интертекстуалност као начин комуникације
романа *Дервиш и смрт* Меше Селимовића са
другим књижевним делима

Пажљивим читањем романа *Дервиш и смрт* долази се до увида да је Меша Селимовић у дијалогу са многим писцима и њиховим делима, што интертекстуалност позиционира као једну од значајнијих ка-

рактеристика у овом тексту. Припадајући времену у ком је настао, Селимовићев роман је својеврсни књижевни одјек филозофија апсурда и егзистенцијализма, због чега ће Камијев *Странац* и *Побуњени човек* пронаћи своје место у дервишком свету. Перспектива Нурудинове растројене свести подсетиће на Достојевсковог полифоничног јунака, на лик Раскољникова из романа *Злочин и казна*. Због потребе да делује у име идеала, Нурудин постаје жртва бесмислених процеса и догађаја, чиме роман *Дервиш и смрт* упућује на Кафкин *Процес*. Нурудинов положај у друштву и одлуке које доноси учиниће га сличним Антигони, посебно његова намера да по сваку цену сахрани брата по обредима. Не може се занемарити ни улога свете књиге *Курана* у Селимовићевом делу. У роману *Дервиш и смрт* присутни су и херметични стихови лирске поезије источњачких песника, док метатема писања упућује на оријентално поимање приповедања, оличеног у Шехерезади – на њено одлагање смрти и продужавање живота причањем прича – што чини и главни јунак Селимовићевог дела, Ахмед Нурудин.

Соња Манојловић

Прилог проучавању лексике српског
народног језика XVIII века

Рад има циљ да на материјалу дела рукописа *Мач духовни* Гаврила Стефановића Венцловића (живео од око 1680. до око 1746) пружи допринос проучавању лексике српског народног језика XVIII века. Рукопис је настао 1736. године и писан је претежно језиком са народном основом. Поред домаће лексике и црквенословенизама, садржи позајмљенице из турског, мађарског, италијанског, немачког језика. Неке од ових речи бележи и Велимир Михајловић у *Грађи за речник страних речи у предвуковском периоду*. Међу речима забележеним у анализираном корпусу има оних које Михајловић не бележи или их бележи у изворима млађим од *Мача духовног*. Поређењем ексцерпираних грађе са *Рјечником хрватског или српског језика* ЈАЗУ и Михајловићевим речницима лексике предвуковског периода биће могуће издвојити речи које нису раније потврђене или се њихово датирање може померити уназад, као и упоредити раније забележена значења са онима које користи Венцловић. Резултати могу бити од користи у будућим етимолошким истраживањима, за која су значајне најстарије потврде речи. У раду ће се још једном указати

на значај проучавања писане заоставштине Гаврила Стефановића Венцловића.

* * *

Софија Филипов Радуловић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Коментарски дискурс у стиховима
Лирике Ишаке и Ишаке и коментара

Коментарски дискурс у збирци *Ишака и коментари* није одређен само коментарима придодатим стиховима, већ ови коментари истичу једну одлику саме збирке која је, на други начин, постојала и у њеном првом издању, пре ове радикалне трансформације. Коментари постоје и у самим стиховима, а песме „Пролог” и „Епилог”, које су окруживале песникову збирку из 1919. године, налазе се у коментарском положају. Оне су најснажније поетички означене, а захваљујући њиховом паратекстуалном значају, и песме које се налазе између њих добијају нову (мета)поетичку димензију. Од лирског субјекта који казује да пева мало нове песме и објављује снажан модернистички захтев за нечим новим до прогласа да ће се ударити у сасвим нове жице поетика, односно нова поетика имплицитно постаје централни мотив збирке. У том контексту песма „Суматра”, која није

била део *Лирике*, али јесте у збирци из 1959. године, постаје сама по себи поетички коментар на *Лирику Ишаке*, и без свог чувеног „Објашњења”, те је нужно поново размотрити њено место и коментарски значај у оквиру *Ишаке и коментара*.

* * *

Срђан Петровић

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Лингвокултуролошки речници руског језика као извор података о религији

У раду се сагледавају лингвокултуролошки речници савременог руског језика из перспективе која их третира као извор података о религији. На материјалу референтних речника анализира се постојећа лексикографска пракса, а тачније одабир грађе, начела лексикографске обраде и информативност речничких чланака који се односе на религију као елемент духовне културе руског народа. У анализу су укључени различити подтипови лингвокултуролошких речника које је изнедрила савремена руска лексикографија: општи, спецификовани за сферу религије и лингводидактички мултимедијални речници примарно посвећени учењу руског језика као страног.

* * *

Срећо Танасић
Институт за српски језик САНУ

Актуелни процеси у систему везника
временских реченица у савременом
српском језику

Иако се у српском језику временске реченице одавно проучавају, постоје разлози да се прати њихово понашање у савременом српском језику. На новијој језичкој грађи уочавају се извјесни развојни процеси у овоме типу реченица, а најочљивија је појава временског везника *након што*. Тај везник није се употребљавао у српском језику до краја двадесетог вијека јер је сматран за обиљежје западне варијанте српскохрватског језика, односно за кроатизам. Српски писци су га избјегавали; чак и код оних са најзападнијих простора сасвим ријетко се може срести. У лингвистичкој литератури наводи га средином друге половине двадесетог вијека Милорад Радовановић у својој докторској дисертацији код реконструкција временске реченице у дубинској структури предлошко-падежних конструкција са значењем постериорности. Он истиче да је тај везник типично обиљежје западне варијанте српскохрватског језика. Михаило Стевановић га не помиње у великој синтак-

си, док га Станојчић и Поповић наводе, а Ивана Антонић у својој монографији о временској реченици (2001) наводи да је забиљежила свега пет примјера, и то из штампе последње деценије 20. вијека. Од почетка двадесет првог вијека овај везник постаје врло фреквентан у језику српске штампе, па и код неких српских писаца – у значењу у коме се употребљава временски везник *пошто*.

У раду ће се овај везник разматрати у савременом српском језику управо на грађи из штампе и књижевности. Циљ рада је да се опишу карактеристике његове употребе у савременом српском језику и промјене које се могу уочити у употреби временских везника које наступају с његовим уласком у српски језик.

* * *

Тања Гаев

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Украјински језик, књижевност и култура
и њихова перспектива после завршетка
рата у Украјини

У реферату ће бити представљена сазнања везана за украјински језик, књижевност и културу до којих смо дошли након почетка рата у Украјини. Упоредићемо их са стањем пре рата и покушати да обја-

снимо да ли се и колико однос према украјинском језику и књижевности променио током последњих годину дана. Такође, покушаћемо да одговоримо на питања: Колико добро Украјинци говоре украјински језик? Читају ли и разумеју Украјинци који говоре руски језик украјинску књижевност написану на украјинском језику? Доживљавају ли је као део свог културног наслеђа или као наметнуту и да ли је присутна цензура у украјинској књижевности од почетка рата у Украјини? Трудићемо се да укажемо на то да ли се и колико украјински језик променио почев од 2014. године до данас и које су се нове речи појавиле у украјинском језику од почетка рата у Украјини. И на крају, указаћемо и на проблеме са којим се сусрећу преводиоци за украјински језик када усмено преводе језик „носилаца украјинског језика”.

* * *

Тања Русимовић

Институт за информационе технологије
Универзитета у Крагујевцу, Гимназија
„Бора Станковић” у Врању

Именице уопштеног значења као форички
лексичкосемантички антецедент
релативне клаузе

За анализу фориčnosti лексичкосемантичког антецедента кључан је његов синтагматски контекст, а центар семантичког својства фориčnosti јесу детерминатори. Фориčnost супстантива у антецеденту без синтагматског контекста илуструју властите именице и личне заменице, а у овом раду истражују се именице уопштеног значења (именице са категоријалном семантиком, апстрактне именице чија се семантика приближава нултој вредности и именице које представљају хиперониме). Уз синтаксичке критеријуме релевантни су и семантички када је реч о дихотомији одређеност/неодређеност, односно, анализира се (не)референцијалност супстантива у антецеденту, те с тим у вези и контекстуална условљеност. Другим речима, анализирају се типови упућивања оваквог антецедента које је најпре катафоричко до релативне клаузе (пр. *Добио је оцену КОЈУ је заслужио*), но како релативна клауза није носилац садржаја којим се прецизира значење антецедента,

упућивање се наставља анафорички (уколико је информација о оцени већ исказана), катафорички (уколико ће та информација тек бити исказана) и егзофорички (уколико је та информација део заједничког знања).

* * *

Ташијана Трајковић

Филозофски факултет Универзитета у Нишу

Да ли нам је потребан дијалекат у настави српског језика и књижевности?

Циљ рада је да се освртом на положај дијалеката српског језика у нашем друштву укаже на њихов даљи развој. Сагледавањем њиховог статуса међу говорницима српског језика и њиховог положаја у настави српског језика и књижевности образлаже се потреба да се о дијалектима више говори. Посебно се истиче неопходност да се више пажње посвети односу дијалеката и стандардног варијетета како би се разумеле њихове функције. Упућује се на важност развијања толерантности према носиоцима различитих дијалеката. Како се ради о теми о којој се до сада већ писало, овим радом се сумирају досадашња истраживања, додају се нови закључци и истиче значај примењивања свега ученог у наставној пракси.

Садржај

Уводна напомена	5
Адријана ЦВЕТАНОВИЋ ПОЗИЦИЈА ПРОСКРИБОВАНИХ ПИСАЦА СРПСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ ИЗМЕЂУ ДВА РАТА – ИЗМЕЂУ ИДЕОЛОГИЈЕ И КЊИЖЕВНОСТИ	7
Александра МАРКОВИЋ О „РОДНО ОСЕТЉИВОМ ЈЕЗИКУ” У ДОСТУПНИМ ЕЛЕКТРОНСКИМ КОРПУСИМА СРПСКОГ И ДРУГИХ СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА	8
Александра РАКИЋ, Ана ВУЧИЋЕВИЋ АДНОМИНАЛНИ ГЕНИТИВ У НАУЧНИМ ПРИКАЗИМА: ПРОШЛОСТ, САДАШЊОСТ, БУДУЋНОСТ	10
Ана ЈАКОВЉЕВИЋ РАДУНОВИЋ САВРЕМЕНА РУСКА ДОКУМЕНТАРИСТИЧКА ПРОЗА: ПАВЛЕ БАСИНСКИ И ЛЕОНИД ЈУЗЕФОВИЧ	11
Ана МАЦАНОВИЋ СТАТУС СОЦИЈАЛНИХ ФЕМИНИНАТИВА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	12

Блаженка ТРИВУНЧИЋ ИЗМЕЂУ ОДРЖАЊА И ЗАМЕНЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ТРЕЋОЈ ГЕНЕРАЦИЈИ СРБА У ПАРИСКОМ РЕГИОНУ	13
Биљана МАРИЋ КОНСТРУКЦИЈЕ СА ТУЂИМ ГОВОРМ КАО СРЕДСТВО АКТУАЛИЗАЦИЈЕ СИНТАКСИЧКОГ ПЛАНА У САВРЕМЕНОЈ РУСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ.....	14
Бојана МИЛОСАВЉЕВИЋ О КОМУНИКАЦИЈСКИМ ВРЕДНОСТИМА ЋУТАЊА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	15
Бошко СУВАЉЦИЋ МЕЂУНАРОДНИ КОМИТЕТ СЛАВИСТА – ИЗАЗОВИ И ЗАДАЦИ	16
Бранко ВРАНЕШ ФИГУРА ДОН КИХОТА У СРПСКОЈ МОДЕРНИСТИЧКОЈ ПОЕЗИЈИ.....	17
Валентина ИЛИЋ РЕЧНИЧКЕ ДЕФИНИЦИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	18
Валентина ПАРОВИЋ, Милена ОПАРНИЦА УВОЂЕЊЕ У ИСТРАЖИВАЧКЕ РАДОВЕ ИЗ ОБЛАСТИ ЈЕЗИКА.....	20
Валентина ПИТУЛИЋ ЂУРЂЕВСКЕ ПЕСМЕ И ОБИЧАЈИ СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У ЗАПИСИМА РУСКОГ КОНЗУЛА ИВАНА СТЕПАНОВИЧА ЈАСТРЕБОВА	21

Вељко БРБОРИЋ	
ВЕШТАЧКА ИМЕНОВАЊА ЖЕНСКИХ ЗАНИМАЊА У СПОРТУ – ТЕРОР НАД ЈЕЗИКОМ . . . 22	
Вера ЂЕВРИЗ НИШИЋ	
ЕКСПРЕСИВНОСТ РЕЧЕНИЧНИХ СТРУКТУРА У ПРОЗИ ЗА ДЈЕЦУ БРАНКА ЂОПИЋА 23	
Весна ЛОМПАР	
НЕПРЕВОДИВЕ РЕЧИ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ ЈЕЗИКА У НАСТАВИ ТВОРБЕ РЕЧИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА 24	
Весна НИКОЛИЋ	
ТИПОВИ ЗАДАТАКА ИЗ ОБЛАСТИ ПАРОНИМИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА (С ОСВРТОМ НА РУСКИ ЈЕЗИК) 25	
Владан ЈОВАНОВИЋ	
О ИЗВОРИМА ЈЕЗИЧКЕ ГРАЂЕ ИЗ УДАЉЕНИЈИХ (ПЕРИФЕРНИХ) ОБЛАСТИ СРПСКОГ ЈЕЗИЧКОГ ПРОСТОРА У ВЕЛИКОМ АКАДЕМИЈИНОМ РЕЧНИКУ 26	
Владимир МИЛОЈЕВИЋ	
КО ЈЕ НАСТАВНИК, А КО ПРОФЕСОР? 27	
Владимир ПОЛОМАЦ	
СТАРО СРПСКО ПИСАНО И ШТАМПАНО НАСЛЕЂЕ: НОВЕ ПЕРСПЕКТИВЕ ИСТРАЖИВАЊА УЗ ПОМОЋ ВЕШТАЧКЕ ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ 28	
Вук ЖИКИЋ	
ТОЛКИНОВ <i>ХОБИТ</i> У САВРЕМЕНОЈ МЕТОДИЧКОЈ ПРАКСИ 29	

Горан МАКСИМОВИЋ ПОКРЕТАЊЕ И КОНЦЕПЦИЈА СТУДИЈА СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ, КАО И ДРУГИХ СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА НА УНИВЕРЗИТЕТУ У НИШУ	30
Далибор СОКОЛОВИЋ О ТИПОЛОГИЈИ СЛОВЕНСКИХ СТАНДАРДНИХ ЈЕЗИКА	31
Данијела ЈАНКОВИЋ ТРОУГАО <i>ДРЖАВА – ПОЈЕДИНАЦ –</i> <i>АКАДЕМСКА ЗАЈЕДНИЦА</i> КАО ТЕМЕЉ ОЧУВАЊА ЈУЖНОСЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА У ДИЈАСПОРИ (СИТУАЦИЈА У НЕМАЧКОЈ)	32
Данило АЛЕКСИЋ ВИЗУЕЛИЗАЦИЈА МОРФОЛОШКИХ СТРУКТУРА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.	33
Драгана ВЕЉКОВИЋ СТАНКОВИЋ КА ПЕДАГОШКОЈ МЕТАФОРОЛОГИЈИ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	34
Драгана ВУКИЋЕВИЋ КЊИЖЕВНА КОСТИМОГРАФИЈА	35
Драгана КЕРКЕЗ ЧИЈИ ЈЕ МАРКО ШТО НА КОСОВО КАСНО СТИЖЕ? (О ПИТАЊУ КУЛТУРНО-НАЦИОНАЛНЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ ФРАЗЕОЛОГИЗАМА ИЗ ЛИНГВОДИДАКТИЧКЕ И ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ)	36

Драгана НОВАКОВ	
СРПСКИ ЈЕЗИК КОЈЕМ ПРЕТИ НЕСТАНАК.....	37
Драгана ЂЕЂЕЗ-ИЉУКИЋ	
УПОТРЕБА ДИГИТАЛНИХ АЛАТА У ПОДИЗАЊУ КВАЛИТЕТА НАСТАВЕ И ПОТРАГА ЗА ЗНАЊЕМ..	38
Драгана ЦВИЈОВИЋ	
О „РОДНО ОСЕТЉИВОМ ЈЕЗИКУ” У ШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА.....	39
Душанка ЗВЕКИЋ-ДУШАНОВИЋ	
КЊИЖЕВНИ ТЕКСТ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО НЕМАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА.....	41
Душица ДОБРОДОЛАЦ	
УНИВЕРЗАЛНЕ ЕТИЧКЕ НОРМЕ У ФРАЗЕОЛОГИЈИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА	42
Зона МРКАЉ	
ИЗАЗОВИ САВРЕМЕНЕ НАСТАВЕ КЊИЖЕВНОСТИ	43
Зорица СОРАК	
ПЛАНИРАЊЕ ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	44
Зузана ЧИЖИКОВА	
ПОЕТИКА <i>НЕНАПИСАНОГ РОМАНА</i> СТАНИСЛАВА РАКУСА.....	46
Зузана ТИРОВА	
ПРОШЛОСТ, САДАШЊОСТ И БУДУЋНОСТ СЛОВАКИСТИКЕ У СРБИЈИ.....	47

- Ивана ЈОВАНОВИЋ
О НАЧИНИМА РАЗВОЈА ВЕРБАТОЛОШКИХ
СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ ... 48
- Ивана КОВАЧЕВИЋ
ПРОЦЕЊИВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ У НАСТАВИ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ 49
- Ивана ЛАЗИЋ КОЊИК, Стана РИСТИЋ
КОНЦЕПТ СРПСКИ ЈЕЗИК НА АНКЕТНОМ
И АСОЦИЈАТИВНОМ МАТЕРИЈАЛУ 51
- Исидора БЈЕЛАКОВИЋ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК МАТИЦЕ
СРПСКЕ (ПРОЈЕКТИ И АКТИВНОСТИ)..... 52
- Јасмина МОСКОВЉЕВИЋ ПОПОВИЋ
УПОТРЕБА ЋИРИЛИЦЕ И ЛАТИНИЦЕ
НА ОСНОВНОШКОЛСКОМ УЗРАСТУ 53
- Јелена ГИНИЋ
ВАРИЈАНТНОСТ У ИЗГОВОРУ УДВОЈЕНИХ
СУГЛАСНИКА НА ГРАНИЦАМА МОРФЕМА
У РУСКОМ ЈЕЗИКУ (НА МАТЕРИЈАЛУ
ОРТОЕПСКИХ РЕЧНИКА РАН) 54
- Јелена ЂУРИЋ
ИСТРАЖИВАЧКИ МЕТОД У КУЛТУРИ
ЈЕЗИЧКОГ ИЗРАЖАВАЊА 55
- Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ
О НАЧИНИМА И ПРОБЛЕМИМА ДЕФИНИСАЊА
У ОСНОВНОШКОЛСКИМ УЏБЕНИЦИМА 56

- Јелена МИЛОШЕВИЋ ПЕТРОВИЋ, Бојан РИСТИЋ
„КВО СИ ТОЈ ОБЛЪКАЛ?“ – ЛЕКSIKA
НАРОДНЕ НОШЊЕ ТИМОКА 57
- Јелена СТЕВАНОВИЋ, Јадранка МИЛОШЕВИЋ
СПОЈЕНО И ОДВОЈЕНО ПИСАЊЕ РЕЧИ
У ПРАВОПИСУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА:
ДИЈАХРОНИЈСКИ ПРИСТУП..... 58
- Јелица ЖИВАНОВИЋ
НАСЛЕЂЕ СИМБОЛИЗМА У ПОЕЗИЈИ
МИЛОВАНА ДАНОЈЛИЋА..... 59
- Јована ЈОВАНОВИЋ
РАЗВОЈ СРПСКЕ ТЕОРИЈСКЕ ЛЕКSIKОГРАФИЈЕ
ОД 80-ИХ ГОДИНА XX ВЕКА ДО ДАНАС 60
- Катарина БЕГОВИЋ
РУСКИ УЏБЕНИЦИ КОД СРБА У 18. ВЕКУ 61
- Кристина РАЈИЋ
ПРЕИСПИТИВАЊЕ МЕТОДИЧКЕ
ОПРАВДАНОСТИ УВОЂЕЊА РОМАНА
ДОРОТЕЈ ДОБРИЛА НЕНАДИЋА У ОБАВЕЗНУ
ШКОЛСКУ ЛЕКТИРУ 62
- Лука МЕДЕНИЦА, Стефан МИЛОШЕВИЋ
ГРАМАТИЧКЕ ГРЕШКЕ НА ПОЧЕТНОМ
НИВОУ УСВАЈАЊА РУСКОГ ЈЕЗИКА
У ПИСАНОЈ И УСМЕНОЈ ПРОДУКЦИЈИ
(У СРПСКОЈ ЈЕЗИЧКОЈ СРЕДИНИ)..... 63
- Љиљана БАЈИЋ
МЕТОДИКА НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И КЊИЖЕВНОСТИ КАО РАЗВОЈНА НАУЧНА
ДИСЦИПЛИНА..... 64

Маја КОЦА	
ДОМАЋИ ЗАДАЦИ У НАСТАВИ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ У НОВОПАЗАРСКИМ ОСНОВНИМ ШКОЛАМА	65
Марија ЈЕВЕРИЧИЋ	
ЗНАЧАЈ ПРОЈЕКТНЕ НАСТАВЕ ПРИ ОБРАДИ НАСТАВНИХ ЈЕДИНИЦА ИЗ ОБЛАСТИ ЈЕЗИКА ..	66
Марија МАРКОВИЋ	
ВЕШТИНА СЛУШАЊА У ОНЛАЈН НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ	67
Марија ОПАЧИЋ	
ВИШЕЧЛАНИ РЕЧЕНИЧНИ КОМПЛЕКСИ МЕШОВИТОГ ТИПА У РУСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	68
Маша ПЕТРОВИЋ	
МОГУЋНОСТИ ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ ПРИПОВЕТКЕ „ЈЕЛЕНА, ЖЕНА КОЈЕ НЕМА” ИВЕ АНДРИЋА У ОСНОВНОШКОЛСКОЈ НАСТАВИ	69
Марина ЈАЊИЋ	
АКТУЕЛНОСТ, РЕЛЕВАНТНОСТ И КОМПЛЕКСНОСТ ГОВОРНИХ ВЕЖБИ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	71
Марина СПАСОЈЕВИЋ	
ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ИНСТИТУТУ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ: ПРОШЛОСТ, САДАШЊОСТ И БУДУЋНОСТ	72

- Мила МАТИЋ
РУСКИ ЈЕЗИК НА ПРИЈЕМНОМ ИСПИТУ У
СПЕЦИЈАЛИЗОВАНИМ ФИЛОЛОШКИМ
ГИМНАЗИЈАМА: НАСЛЕЂЕ И ИНОВАЦИЈЕ 73
- Милан ВУРДЕЉА
О ЗНАЧАЈУ ПРОУЧАВАЊА ИЗБОРА ИЗ
ЕВРОПСКОГ И СВЕТСКОГ ПЕСНИШТВА
XX ВЕКА У ГИМНАЗИЈАМА: ОСВРТ
НА СЕГМЕНТЕ РЕФОРМИСАНОГ ПРОГРАМА
НАСТАВЕ И УЧЕЊА 74
- Милица СОФИНКИЋ
ПИТАЊЕ АУТОФИКЦИЈЕ У АПРИЛУ
У БЕРЛИНУ ДАШЕ ДРНДИЋ 76
- Милош КОВАЧЕВИЋ
ИЗРАЖАВАЊЕ ВРЕМЕНСКЕ НЕПОСРЕДНОСТИ
ЗАВИСНОСЛОЖЕНОМ РЕЧЕНИЦОМ 77
- Мина ЂУРИЋ
СРПСКА И СЛОВЕНСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ
КАО ДЕО ГЛОБАЛНИХ ЛИТЕРАРНИХ СТУДИЈА . . 78
- Мирјана СТАКИЋ САВКОВИЋ
ТАКМИЧЕЊА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
И КЊИЖЕВНОСТИ И ЊИХОВА УЛОГА
У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ 79
- Михајло ФЕЈСА
ПРОШЛОСТ, САДАШЊОСТ И БУДУЋНОСТ
РУСИНСКОГ ЈЕЗИКА У СРБИЈИ 80

Наталија ЛУДОШКИ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНИ ПЕСИМИЗАМ ИЛИ ХУМАНИСТИЧКА ОПТИКА ЧОВЕКА И СВЕТА У СРЕДЊОШКОЛСКОЈ НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ	82
Наташа СТАНКОВИЋ ШОШО УНАПРЕЂИВАЊЕ ЧИТАЛАЧКИХ КОМПЕТЕНЦИЈА УЧЕНИКА У САВРЕМЕНОЈ НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ (НА ПРИМЕРИМА КОМЕДИЈА БРАНИСЛАВА НУШИЋА)	83
Никола РАДОСАВЉЕВИЋ ФИКСИРАНОСТ АКЦЕНТА У ФЛЕКСИЈИ САВРЕМЕНОГ СРПСКОГ СТАНДАРДНОГ ЈЕЗИКА ..	84
Олгица СПАСОЈЕВИЋ СЛОВЕНСКИ ЈЕЗИЦИ У ФОКУСУ МЕЂУНАРОДНЕ САРАДЊЕ ИЗМЕЂУ ШКОЛА – САВРЕМЕН ПРИСТУП НАСТАВИ ЈЕЗИКА КРОЗ ЕТВЕНИНГ ПРОЈЕКТЕ	85
Оливера РАДУЛОВИЋ АНДРИЋЕВЕ МОЛИТВЕ	86
Оливера УРОШЕВ ПАЛАЛИЋ ИЛУСТРАЦИЈА И КЊИЖЕВНО ДЕЛО У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ	87
Рајна ДРАГИЋЕВИЋ ПРОБЛЕМИ ИЗРАДЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ ИЗ ЛЕКСИКОЛОГИЈЕ (ЗАПАЖАЊА И ИСКУСТВА ИЗ МЕНТОРСКОГ РАДА)	88

Сања ГЕМАЉЕВИЋ	
АНАЛИЗА ГРАМАТИЧКИХ ГРЕШАКА У УСВАЈАЊУ НАСТАВНИХ САДРЖАЈА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „БРАТСТВО” У НОВОМ ПАЗАРУ	89
Саша ЧОРБОЛОКОВИЋ	
УПОТРЕБА ХУМОРА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ.....	90
Слађана САВОВИЋ	
ПРАВОПИСНА ПРАВИЛА У СТРУКТУРИ ЈЕЗИЧКОГ СИСТЕМА	91
Слободан НОВОКМЕТ	
КАКАВ ЈЕ <i>ПРИЗЕМАН ЧОВЕК</i> ? ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СЕМАНТИКЕ ПРИДЕВА <i>ПРИЗЕМАН</i> У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ.....	92
Снежана МАРКОВИЋ	
ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ КАО НАЧИН КОМУНИКАЦИЈЕ РОМАНА <i>ДЕРВИШ И СМРТ</i> МЕШЕ СЕЛИМОВИЋА СА ДРУГИМ КЊИЖЕВНИМ ДЕЛИМА.....	93
Соња МАНОЈЛОВИЋ	
ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ЛЕКСИКЕ СРПСКОГ НАРОДНОГ ЈЕЗИКА XVIII ВЕКА	95
Софија ФИЛИПОВ РАДУЛОВИЋ	
КОМЕНТАРСКИ ДИСКУРС У СТИХОВИМА <i>ЛИРИКЕ ИТАКЕ</i> И <i>ИТАКЕ И КОМЕНТАРА</i>	96

- Срђан ПЕТРОВИЋ
ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКИ РЕЧНИЦИ РУСКОГ
ЈЕЗИКА КАО ИЗВОР ПОДАТАКА О РЕЛИГИЈИ. . . . 97
- Срето ТАНАСИЋ
АКТУЕЛНИ ПРОЦЕСИ У СИСТЕМУ ВЕЗНИКА
ВРЕМЕНСКИХ РЕЧЕНИЦА У САВРЕМЕНОМ
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ. 98
- Тања ГАЕВ
УКРАЈИНСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ И КУЛТУРА
И ЊИХОВА ПЕРСПЕКТИВА ПОСЛЕ ЗАВРШЕТКА
РАТА У УКРАЈИНИ 99
- Тања РУСИМОВИЋ
ИМЕНИЦЕ У ОПШТЕНОГ ЗНАЧЕЊА
КАО ФОРИЧКИ ЛЕКСИЧКОСЕМАНТИЧКИ
АНТЕЦЕДЕНТ РЕЛАТИВНЕ КЛАУЗЕ 101
- Татјана Трајковић
ДА ЛИ НАМ ЈЕ ПОТРЕБАН ДИЈАЛЕКАТ У НАСТАВИ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ? 102

XIX конгрес Савеза славистичких друштава Србије
САВРЕМЕНО ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ И ДРУГИХ
СЛОВЕНСКИХ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
КАО МАТЕРЊИХ, ИНОСЛОВЕНСКИХ И СТРАНИХ
23–25. август 2023.

Издавач

Савез славистичких друштава Србије
ssds.org.rs

Главни уредник

Проф. др Рајна Драгићевић

Приредили

Проф. др Далибор Соколовић

Доц. др Валентина Илић

Доц. др Весна Николић

Припрема и штампа

Сидоја
Ш Т А М П А

Тираж

150

ISBN 978-86-81622-12-4

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:811.16(048)

371.3::811.163.41(048)

821.163.41.09(048)

КОНГРЕС Савеза славистичких друштава Србије (19 ; 2023 ; Београд)

Савремено проучавање српског језика и књижевности и других словенских језика и књижевности као матерњих, инословенских и страних : зборник резимеа / XIX конгрес Савеза славистичких друштава Србије [23. - 25. август 2023., Београд] ; [приредили Далибор Соколовић, Валентина Илић, Весна Николић]. –

Београд : Савез славистичких друштава Србије, 2023
(Београд : Чигоја штампа). – 114 стр. ; 24 cm

Тираж 150.

ISBN 978-86-81622-12-4

а) Српски језик – Словенски језици – Апстракти б) Српска
књижевност – Апстракти в) Српски језик – Настава –
Методика – Апстракти

COBISS.SR-ID 121401097